

Nr 305.

Av herr **Reuterskiöld m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 3 och 17 §§ lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.

Kungl. Maj:ts proposition nr 111 om ändrad lydelse av lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske innebär — såsom också i flera över lagförslaget infordrade utlåtanden framhållits — ett långt gående ingrepp i strandägarnas lagligt förvärvade rättigheter. Det principiellt betänkliga i ett lagförslag av denna innebörd förminskas icke genom den i propositionen föreslagna rätten till ersättning till strandägare för mistad fiskerätt. De grundsatser för ersättningsfrågans lösning, som i propositionen upptagits, äro allt för snävt begränsade. Vid den verkställda utredningen har icke tillräckligt beaktats de ekonomiska konsekvenser, som lagförslagets genomförande skulle medföra för strandägarna. Därför saknas också i propositionen fasta grunder för bedömandet av ersättningsfrågans innebörd och räckvidd. Den jämförelse med förhållandena på västkusten, som i propositionen göres i syfte att styrka förmodandet om att skadeståndsanspråk endast i ringa omfattning äro att vänta, säger i förevarande hänseende ingenting, då förhållandena på västkusten äro helt andra än inom de områden, vilka beröras av den nu föreslagna lagändringen. Detta erkändes också vid den tid, då lagändringen beträffande västkusten genomfördes. I Kungl. Maj:ts proposition nr 2 till 1928 års riksdag sammanfattades de skäl, som då ansågos tala mot lagstiftningens utsträckande till rikets östra och södra kuster, sålunda:

»Införandet av etthundraåttiometersgränsen jämväl i fiskevattnen inomskärs skulle i de östra och södra kustorterna verka alltför betungande för ägarna av stranden. Dessa utnyttjade nämligen i stor utsträckning sin enskilda fiskerätt genom fiske med fast redskap, som emellertid inom skären icke med fördel kunde hållas inom den tillämnade etthundraåttiometersgränsen. Vidare hade strandägarna ofta med stor kostnad upprepansat notvarp utanför samma gräns och för deras tillgodogörande anskaffat dyrbar redskap. Det stora flertalet yrkesfiskare i hithörande delar av landet utgjordes i själva verket av strandägare, vilka av gammalt idkat fiske vid sidan av jordbruk och ofta som huvudnäring. I regel vore strandägarens fiskerätt av sådant värde för hans hemman, att det tagits i beräkning vid köp och försäljning. Mången gång utgjorde den hemmanets väsentligaste tillgång, representerande för vissa gårdar en år-

lig inkomst av tusentals kronor. För sådana yrkesfiskare, vilka icke tillika vore strandägare, torde i allmänhet det nuvarande tillståndet, med möjlighet för dem att genom arrende av strandägares enskilda fiskerätt skaffa sig en uteslutande rätt, vara mera tillfredsställande än en lagändring i förslaget riktning med därav föranledd konkurrens om fiskeplatserna med mera tillfälliga fiskare, tillhörande exempelvis den eljest i andra yrken sysselsatta arbetarbefolkningen. I vanliga fall funnes ingen svårighet att på skäligen villkor få till stånd en uppgörelse med strandägarna. Härtill komme, att i allt fall fisket här gemenligen vore av sådan natur, att det krävde dispositionsrätt jämväl till vattnet inom etthundraåttiometersgränsen. Reformen skulle säkerligen mer skada än gagna fiskerinäringen i dess helhet. De biologiska förhållanden, varav fisket inom skären vid dessa kuststräckor vore beroende, ägde helt annan karaktär än å västkusten, och fiskets frigivande skulle därför äventyra fiskevården. Vidare vore etthundraåttiometersgränsen praktiskt orimlig i fråga om de till sin bredd mycket skiftande vattenområdena inom skären. Slutligen erbjöde tolkningen av uttrycket 'stadigt djup av två meter', hänfört till området inomskärs, synnerliga svårigheter. Den i kammarkollegiets förslag betonade vinsten av reformen, att man skulle komma ifrån den stundom något obestämda skillnaden mellan begreppen inom och utom skären, vore knappast av någon verklig betydelse.»

Dessa betänkligheter föranledde 1928 dåvarande justitieministern Thyren att avvisa tanken på att utsträcka de för västkusten föreslagna fiskerättsbestämmelserna till att gälla jämväl ostkusten.

Det synes vara en rimlig fordran att riksdagen vid beslutets fattande något så när vet vad detta kan komma att innebära ifråga om anspråk på skadestånd från strandägare för mistad fiskerätt. Den hittills förebragta utredningen är i detta hänseende otillfredsställande. Överhuvud taget kunna starka anmärkningar riktas mot det sätt, varpå utredningen i denna viktiga fråga bedrivits, och som gjort att sagda utredning knappast kan erkännas såsom fullt objektiv och sakligt riktig. Frånvaron dessutom av en allsidig utredning rörande den föreslagna lagändringens ekonomiska konsekvenser synes lika anmärkningsvärd som den brådska, varmed ärendet efter flera års utredning slutbehandlats, och som vållat, att ortsbefolkningen under ogynnsamma förhållanden och på synnerligen kort tid beretts ett ofta illusoriskt tillfälle att yttra sig över förslaget. En allsidig utredning om strömmingsfiskets ekonomiska betydelse för strandägarna saknas alltså. Innan en sådan utredning föreligger, är det icke möjligt att bedöma räckvidden av det nu föreslagna ingreppet i strandägarnas rättigheter. Mot det föreliggande förslaget enskildheter kunna även åtskilliga anmärkningar göras, av vilka här endast några skola antydas.

En gränslinje 180 meter från stadigt tvåmetersdjup vid stranden är utomskärs möjlig att uppehålla, ty öppna havet ligger utanför gränsen. Inomskärs åter, åtminstone där skärgården är mera söndersplittrad, lär denna gräns praktiskt taget bliva omöjlig att hålla. Den ägofigur, som det »fria vattnet» bildar, blir oformlig. Risk föreligger då att fria fiskare från avlägsna trakter komma att göra intrång å vatten inom 180-metersgränsen.

Det torde kunna övervägas, om ej det fria fisket vid Östgötakusten kunde inskränkas till vissa mera öppna fjärdar och vikar, t. ex. Orrfjärden, Finn-fjärden och a. dyl., varest det är praktiskt möjligt att upprätthålla gränsen. Större delen av norra Bråviksstranden tillhör Östkind's häradsallmänning och är olämplig för notdragning. Ett frigivande av fisket utanför densamma är mindre kännbart för jordägarna i häradet.

Det föreslagna skyddet för notvarpen är icke tillfredsställande och de föreslagna utmärkningsbestämmelserna anses av den praktiska sakkunskapen vara icke ändamålsenliga och oskäligen betungande. Ansvarsbestämmelserna lida av oklarhet. Enligt lagförslaget föreligger åtalbart brott endast om oriktig skötsättning skett »utan strandägares samtycke». Med strandägaren kan icke avses annan än den, i vars vatten skötarna sättas. Äger skötfiskaren strandägaressens samtycke, begär han alltså icke något brott, även om andra fiskevattensägare lida skada av den oriktiga skötsättningen.

Då det föreliggande lagförslaget icke tager tillräckligt hänsyn till de särskilda förhållanden, som gälla för vissa av här ifrågavarande kustområden, och då det icke innehåller sådana upplysningar, som erfordras för att riksdagen skall bliva i stånd att bedöma dess konsekvenser ifråga om uppkommande skadeståndsanspråk, få vi med åberopande av vad här anförts och med hänvisning till de utredningar och handlingar, som här bifogas, hemställa,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 111.

Stockholm den 2 mars 1932.

C. A. Reuterskiöld.

Karl Andersson
i Eliantorp.

Per Gustafsson.

K. G. Westman.

Petrus Nilsson.

Oscar Ericson.

Alexander Nilsson.

Erik von Heland. Anton Pettersson.

I motionens yrkande instämma:

Nils Wohlin.

Th. Borell.

M. Svensson.

K. J. Gustafsson.

Israel Lagerfelt.

C. G. Hammarskjöld.

Till KONUNGEN.

Sedan vederbörande rättsägare beretts tillfälle att yttra sig över ett genom justitiedepartementets försorg utarbetat förslag till ändrade bestämmelser rörande rätten till strömmingsfiske med not och garn å rikets östra kust ävensom över vissa i samband därmed framlagda lagändrings- och författningsförslag, få undertecknade fiskevattensägare härmed i underdånighet anföra följande.

Nu gällande bestämmelser återfinnas i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske enligt vilken med vissa undantag strömmingsfisket är förbehållet strandägarna, inomskärs helt och hållet men utomskärs inom den s. k. 180-metersgränsen. Utanför denna gräns står fisket utomskärs öppet för envar. Förslag om ändring av dessa bestämmelser hava tidigare varit framlagda. Kungl. kammarkollegium — eller rättare kammarrådet A. W. Dufwa — verkställde sålunda på sin tid utredning rörande fiskerättsförhållandena vid rikets kuster och i ett den 27 augusti 1924 av generaldirektören i kollegium och Dufwa å kollegii vägnar avgivet betänkande föreslogs bl. a. att för allt saltsjöfiske skulle i huvudsak gälla samma regler, som då gällde för fisket utomskärs. Förslaget föranledde år 1928 lagändring avseende fisket vid västkusten under det att bestämmelserna rörande fisket vid Östersjöns stränder lämnades oförändrade. Dufwas förslag väckte i vad det avsåg ostkusten mycket stort motstånd från både strandägare och de myndigheter, som hade att yttra sig över detsamma. I Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 2 till 1928 års riksdag sammanfattas betänkligheterna på följande sätt: »Införandet av etthundraåttiometersgränsen jämväl i fiskevattnen inomskärs skulle i de östra och södra kustorterna verka alltför betungande för ägarna av stranden. Dessa utnyttjade nämligen i stor utsträckning sin enskilda fiskerätt genom fiske med fast redskap, som emellertid inom skären icke med fördel kunde hållas inom den tillämnade etthundraåttiometersgränsen. Vidare hade strandägarna ofta med stor kostnad upprensat notvarp utanför samma gräns och för deras tillgodogörande anskaffat dyrbar redskap. Det stora flertalet yrkesfiskare i hithörande delar av landet utgjordes i själva verket av strandägare, vilka av gammalt idkat fiske vid sidan av jordbruk och ofta som huvudnäring. I regel vore strandägarens fiskerätt av sådant värde för hans hemman, att det tagits i beräkning vid köp och försäljning. Mången gång utgjorde den hemmanets väsentligaste tillgång, representerande för vissa gårdar en årlig inkomst av tusentals kronor. För sådana yrkesfiskare, vilka icke tillika vore strandägare, torde i allmänhet det nuvarande tillståndet, med möjlighet för dem att genom arrende av strandägares enskilda fiskerätt skaffa sig en uteslutande rätt, vara mera tillfredsställande än en lagändring i förslaget riktning med därav föranledd konkurrens om fiskeplatserna med mera tillfälliga fiskare, tillhörande exempelvis den eljest i andra yrken sysselsatta arbetarbefolkningen. I vanliga fall funnes ingen svårighet att på skäliga villkor få till stånd en uppgörelse med strandägarna. Härtill komme, att i allt fall fisket här gemenligen vore av sådan natur, att det krävde dispositionsrätt jämväl till vattnet inom etthundraåttiometersgränsen. Reformen skulle säkerligen mer skada än gagna fiskerinäringen i dess helhet. De biologiska förhållanden, varav

fisket inom skären vid dessa kuststräckor vore beroende, ägde helt annan karaktär än å västkusten, och fiskets frigivande skulle därför äventyra fiskevården. Vidare vore etthundraåttiometersgränsen praktiskt orimlig i fråga om de till sin bredd mycket skiftande vattenområdena inom skären. Slutligen erbjöde tolkningen av uttrycket 'stadigt djup av två meter', hänfört till området inomskärs, synnerliga svårigheter. Den i kammarkollegiets förslag betonade vinsten av reformen, att man skulle komma ifrån den stundom något obestämda skillnaden mellan begreppen inom och utom skären, vore knappast av någon verklig betydelse.» Den år 1928 fungerande chefen för justitiedepartementet delade dessa betänkligheter (se kungl. prop. sid. 18 ff.) och framlade icke något förslag till ändrade lagbestämmelser för rikets östra och södra kuster. Ändring kom emellertid som sagt till stånd beträffande västkusten och innebar för denna endast ett lagfästande av sedan länge rådande sedvanerätt. Vissa befolkningselement vid ostkusten hava emellertid särskilt sedan krigsåren hyst intresse för en utvidgning av de icke strandägandes fiskerätt och tid efter annan framställt krav å en revision av fiskerättsbestämmelserna. Dessa krav fingo vid 1928 års riksdag sitt uttryck i en motion av redaktören Karl Ward i Norrköping jämte flera andra socialdemokratiska riksdagsmän från Östergötlands län. Motionen föranledde en riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om fortsatt utredning och förslag om ändrade bestämmelser rörande fiskerätten å rikets östra kust. Det är med anledning av denna riksdagens skrivelse, som den nu framlagda utredningen kommit till stånd. En granskning av den upprättade promemorian giver vid handen, att det icke vid denna utredning framkommit något, som ej varit känt förut. Det föreligger alltså intet, som bör föranleda statsmakterna att frångå de synpunkter, som tidigare anlagts å frågan. Det nya i utredningen är endast själva lagändringsförslagen. Man har frångått den ursprungliga tanken i Dufwas förslag att låta samma regler gälla för saltsjöfisket utom- och inomskärs och i stället inskränkt sig till att införa vissa undantagsregler för strömmingsfiske med garn (skötar). Detta skulle sålunda fritt få utövas i det vatten, som har ett djup av minst tio meter och finnes på större avstånd än 180 meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter viddager. Man har tydligen tänkt sig att genom dessa bestämmelser kunna jämka mellan strandägarnas och den icke strandägande befolkningens intressen, så att den senare skulle kunna tillerkännas fritt skötfiske, utan att de förres rätt trädde för nära. Förslaget låter för den i praktiskt fiske oinvigde säkerligen bestickande. Dessvärre medför det likväl ett allvarligt ingrepp i den strandägande befolkningens rättigheter; att de sakkunniga även måste hava haft klart för sig detta framgår därav, att det varit dem angeläget att söka skapa en rättsgrund för sitt ändringsförslag. De göra sålunda gällande, att i äldre fiskeristadgor, ända tills nu gällande lag trädde i kraft den 1 januari 1897, det »med viss sannolikhet» varit tillåtet för varje svensk medborgare att utöva strömmingsfiske jämväl inomskärs vid de delar av rikets östersjökust, där sådant av ålder varit vanligt. »Viss sannolikhet» finna vi dock vara en dålig rättsgrund och kunna icke tillmäta den nu återgivna uppfattningen vitsord.

Det är i varje fall av vikt att här vinna utredning om de lokala sedvanor, som kunna hava utbildat sig beträffande strömmingsfiske. Försök till dylik utredning har skett såväl vid den inom kammarkollegium av kammarrådet A. W. Dufwa omhänderhavda utredningen som ock genom justitiedepartementets försorg av de senast anlitade sakkunniga. Ehuru dessa utredningar beträffande nu avsedd fråga långt ifrån kunna betecknas som uttömmande, giva de dock oförtydligt vid handen, att någon mera allmänt omfattande sedan längre tid tillbaka bestående sedvana *icke* härskar. »Sedvanorna» befinnas vara synnerligen växlande icke blott för mycket närbelägna orter utan även

för olika tidsperioder. Det kan alltså fastslås, att de icke äro lämpade som grund för lagstiftningsåtgärder, vars innebörd huvudsakligen avses innebära ett lagfästande av i livet faktiskt bestående förhållanden. Det är omöjligt för oss att på den korta tid, som för yttrandets avgivande tillmätts, åstadkomma någon allmän utredning i denna fråga. Vi skola emellertid här framlägga den utredning, som redan nu finnes tillgänglig beträffande vissa delar av skärgårdsområdet.

I den riksdagsmotion, som närmast föranlett utredningen, hemställdes om särskilt aktgivande på strömmingsfisket i Bråviken. Anledningen till att Bråviken i denna fråga kommit i förgrunden är att strävandena efter fritt fiske inomskärs särskilt utgått från vissa befolkningsselement inom Kvarsebo socken vid Bråviken. Dessa strävanden, i vilka bemälda motion är en del, hava tagit sig lika kraftiga som olämpliga uttryck. Det har sålunda bl. a. utretts, att de personer, vilka undertecknat en den 6 december 1919 till Eders Kungl. Maj:ts ingiven framställning den 20 november 1919 rörande skötfisket i Bråviken, vilken framställning föranledde uppdrag till kammarkollegium att låta utsträcka Dufwas utredning att omfatta jämväl fiskerättsförhållandena i Östergötlands län, träffade skriftlig överenskommelse innehållande att de skulle påstå att skötfisket i Bråviken av ålder varit fritt för envar, att de i varje fall skulle i största möjliga utsträckning bedriva skötfiske på främmande fiskevatten i ändamål att söka skapa sådan hävd samt att alla de kostnader, som kunde uppstå genom ett dylikt förfarande gemensamt skulle gäldas. Det är givet, att sådana fördömliga metoder skärpte förhållandet mellan strandägarna och skötfiskarne. Resultatet blev även ett par rättegångar. En av dessa — motorbåtsskepparen John Andersson i Skönvik, Kvarsebo socken $\frac{1}{2}$ ägarne av Lönö egendom i Östra Husby socken, godsägaren Jacob Wahren och hans hustru Elisabeth Wahren — fick karaktären av ett prejudicerande principmål, som efter dispens avgjordes genom Kungl. Maj:ts dom den 18 oktober 1928. Målet, i vilket utredningen var synnerligen vidlyftig, är i korthet refererat i tidskriften Nytt Juridiskt Arkiv, årgång 1928 sid 480. Utredningen i detta mål avhandlar utförligt förhållandena i Bråviken särskilt med hänsyn till påståendena om rådande sedvänjor. Från denna utredning tillåta vi oss återgiva följande.

Kvarsebo socken, som är belägen vid Bråvikens norra strand inom Östkinds härad och Östergötlands län, gränsar i öster och norr till Jönåkers härad i Södermanlands län, i väster till Lösings härad i Östergötlands län och i söder till Östra Husby socken i Östkinds härad. Den norra Bråviksstranden, som följer en förkastningslinje, stupar brant ned i viken och utgör i geologiskt avseende en del av den mäktiga moränåsen, som genom norra Östergötland sträcker sig åt öster ut mot Östersjön. Åsen i dess sträckning längs Bråviken är på ett fåtal ställen genombruten av mindre betydande vattendrag. Den branta strandslutningen bestående av berg och grovt morängrus är givetvis otjänlig för odling, och sådan har endast ägt rum i de dalgångar, som bildats omkring de i viken utmynnande vattendragen. Den enda mera betydande av dessa dalgångar utgöres av den väster om Kvarsebo socken liggande Krokeksbygden. Inom Kvarsebo socken är stranden särskilt brant och ogästvänlig. Bebyggelsen är därför än i dag obetydlig och förekommer huvudsakligen vid Säter, Djupvik och Hultstugan. Dessa orter återfinnas å generalstabskartan, som giver en god föreställning om ortens beskaffenhet i topografiskt avseende. Den långsträckt, breda åsen med sina stora kärr- och skogsmarker utgör gränsen emellan Svealand och Götaland och var i äldre tider en svårgenomtränglig ödemark. En stor del av dess område utgjordes av allmanningsskogar. Mera än tre fjärdedelar av Kvarsebo socken upptages sålunda alltjämt av Östkinds

häradsallmänning, och större delen av socknens strandlinje tillhör häradsallmänningen.

Vid södra bråviksstranden, som är mera sönderskuren och försedd med skärgård, utbreder sig Vikbolandet med sin för brukning och bebyggelse tjänliga slättnatur. Det är också en för sin rika odling sedan urminnes tid berömd bygd. Här ligga vid sidan av gammal bondejord en rad stora domäner bland dem Bråborgs och Skenäs ryktbara kungsgårdar. Den södra stranden av Bråviken har alltså sedan uråldrig tid upptagits av gammal kulturbygd. De på Vikbolandet liggande Östra Husby och Östra Stenby socknar sträckte sig tidigare tvärs över Bråviken, omfattande delar av det område, som nu upptages av Kvarsebo socken.

Kvarsebo socken åter har i äldsta tider med säkerhet uteslutande bestått av ödemark, som haft karaktären av utmark till den söder om Bråviken liggande kulturbygden, och det är först i ganska sen tid, som någon mera avsevärd bebyggelse inom socknen ägt rum. Detta framgår bl. a. därav, att den stora stråkvägen från Östergötland till Södermanland sedan urgammal tid gick över Kolmården redan vid Krokek. Från Svintuna i Krokek drog sålunda sveakonungen på sin eriksgata över skogen till Södermanland, och den stora landsvägen från Norrköping över Nyköping till Stockholm går än i dag fram genom denna del av trakten, under det att Kvarsebo socken alltjämt icke har direkt landsvägsförbindelse utmed kusten varken åt väster med Östgötabygden eller åt öster med Södermanlandsbygden. Att Kvarsebo socken först i sen tid varit utsatt för någon bebyggelse utvisa de låga befolkningssiffrorna för orten, av vilka här gjorts en sammanställning:

År	Antal innevånare
1714	170
1750	290
1800	389
1805	392
1815	425
1830	483
1840	512
1850	575
1870	651
1874	686
1925	829

Befolkningssiffrorna från 1700-talet hava erhållits från landsarkivet i Vadstena. Uppgifterna rörande övriga tider äro hämtade från Wilhelm Thams »Beskrifning öfver Linköpings län» samt Magnus Höjers geografiskt-statistiska arbete »Konungariket Sverige», del II, sid. 102.

I judiciellt avseende har socknen alltid lytt under Östkindis härad, som utgjorde eget tingslag till omkring 1880, då det förenades med Björkekindis härad till ett tingslag. Numera ingår Östkindis härad i Bråbygdens tingslag.

I ecklesiastiskt hänseende utgör Kvarsebo socken numera eget pastorat, lydande under Strängnäs stift. Till mitten av 1700-talet utgjorde det område, som nu upptages av socknen, en del av Östra Husby socken.

I kameralt avseende äger all i mantal satt jord inom Kvarsebo socken, med undantag för kyrkoherdebostället $\frac{1}{2}$ mantal krono Östankärr, skattenatur. Så har emellertid icke alltid varit förhållandet. Tillgängliga ortsbeskrivningar t. ex. Thams beskrivning del II, sid 818 ff. och »Sverige» av Carl Ahlenius m. fl. omtala sålunda, att nästan hela Kvarsebo socken — d. v. s. den del, som icke upptogs av allmänningen — under 1600-talet hörde till Skenäs kungsgård,

vilket häntyder på sen bebyggelse av en självständig näringsidkande befolkning.

Med anledning av de framställda påståendena om rätt till strömmingsfiske på grund av urgammal hävd och uråldriga sedvänjor hava de källor, vilka kunnat tänkas lämna några upplysningar om förhållandena under gången tid i denna del av riket, blivit underkastade undersökning.

Den närmast till hands varande officiella källan för inhämtande av uppgifter om vårt lands tillstånd och beskaffenhet under gångna tider torde vara landshövdingarnes till Kungl. Maj:ts avgivna femårsberättelser. Landshövdingens i Östergötlands län femårsberättelser, vilka liksom berättelserna från rikets övriga län först under 1820-talet började utgivas från trycket, ha i vad de avse tiden 1819—1900 blivit genomgångna.

Berättelsen för femårsperioden 1822—1826 innehåller en utförlig geografisk skildring av Östergötlands län. I redogörelsen för länets allmänna beskaffenhet anföres, att detsamma kan indelas i slättbygd, skogs- och bergsbygd samt skärgård. Till skärgården hänföres »Gryts och S:t Anna Capells socknar samt Rönö och Jönsbergs Östra eller yttersta Socknedelar jemte en mängd af Öar och Holmar, sträckande sig från Stränderna ut till hafsbandet». Till skogs- och bergsbygden räknas delar av Simonstorps, Krokeks och Qvarsebo socknar, Finsponga län samt Kinda och Ydre härader, under det att övriga icke uppräknade delar vore att anse såsom slättbygd. Näringslivet behandlas utförligt, utan att dock fisket får något omnämnande bland huvudnäringarna. Under rubriken binäringar anföres emellertid bl. a. helt kort »i skärgården strömmingsfångst och sjöfar». Berättelsen giver sålunda vid handen, att Kvarsebo socken på 1820-talet hade karaktär av skogs- och slättbygd, att strömmingsfisket är en binäring i skärgården, men att dit icke räknas Bråvikens stränder utan endast det utanför dess mynning liggande, till Jonsbergs socken hörande skärgårdspartiet. I följande berättelser hänvisas beträffande länets allmänna beskaffenhet till 1822 års berättelse. Beträffande fisket omnämner berättelsen för åren 1823—1826 strömmingsfisket i skärgården såsom binäring. Berättelsen för åren 1827—1831 omnämner icke alls fisket. I berättelsen för åren 1832—1836 anföres beträffande fisket följande: »Fisket är en binäring för skärgården och strandboerne vid hafsvikarne, samt för en del innevånare uti orterne kring de stora sjöarne Sommen — — —. Näringen kan vara av vigt för någon enskildt, och ger en god tillökning uti matförrådet för de hushåll, hvilka idka den: men förutan någon försäljning i städerna af den färska fångsten afyttras blott ringa kvantiteter af denna vara, och ingenstädes är yrket särdeles indräktigt. Laxfisket i Norrköping, strömmingsfisket på vissa ställen vid Östersjöns stränder samt ett och annat ålfiske äro de huvudsakligaste — — —.» Därjämte anmärkes, att strömming i mindre kvantiteter införes från »Calmare och Nyköpings län». I berättelsen för femårsperioden 1837—1841 anföres, att »fisket fortfar jämväl i enahanda skick, som uti sedanaste underdåniga berättelse omförmäles». Berättelserna för tidsperioderna 1842—1847 och 1848—1850 omnämna icke fisket vare sig såsom huvud- eller binäring. Den hittills verkställda granskningen torde till full evidens visa, att det före 1850 fullkomligt saknats betingelser för en självständig icke jordägende fiskeribefolkning i Kvarsebo socken. Under senare hälften av århundradet kommer emellertid fisket att öka i betydelse dels på grund av vidtagna åtgärder för dess upphjälpande, vilka åtgärder vidtogos av *strandägarna*, dels på grund av bättre kommunikationer och därav starkt ökade betingelser för ett rationellt ekonomiskt utnyttjande av fisket. Den fortsatta granskningen av landshövdingarnas berättelser skall tydligt komma att utvisa detta. I 1851—1855 års berättelse talas först om jakten, vilken hänföres till tidsfördriv, och därefter heter det: »Af större vigt är fisket, särskilt i Länets skärgård,

äfvensom i Bråviken, och den öfverenskommelse, ägarne af sistnämnde fiskvat-
ten ingått till näringens skydd och ändamålsenliga bedrifvande, skall, såsom
man hoppas, blifva en allmännare väckelse till dess upphjelpande ur det för-
fall, hvari äfven den genom långvarig vanvård råkat.» I 1856—1860 års be-
rättelse omnämnes fisket helt kort såsom binäring. I berättelsen för perioden
1861—1865 heter det: »Fisket idkas hufvudsakligen i skärgården samt är en-
dast der och i sjöarne Glan, Roxen, Boren och Wettern samt Motala ström af
någon betydighet.» Som synes har den väntade uppräckningen av denna nä-
ringsgren ännu icke kommit till stånd. Kommunikationsförhållandena torde
väsentligen vid denna tid ha varit ensartade med dem på 1830-talet, och det
torde därför vara antagligt, att förhållandena fortfarande voro likartade med
dem, som omtalades i berättelsen för åren 1832—1836. Åtminstone tyder föl-
jande redogörelse för fisket i 1866—1870 års berättelse därpå: »Fisket, som
synnerligen i länets skärgård utgör en ganska viktig näringskälla och äfven
för länets öfrige på sjöar och vattendrag i allmänhet rike delar lemnar icke
obetydliga bidrag till hushållens framfödande, har under perioden blifvit öfver-
allt inom länet ordnad genom stadganden därför, som efter det fiskevattens-
egarne lemnats tillfälle att i ämnet träffa öfverenskommelser och fiskeri-inten-
denten därefter blifvit hörd, af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ut-
färdats — — — den 8 februari 1870 för Bråviken och Slätbaken.» Fisket
har synbarligen alltjämt sin hufvudsakliga betydelse såsom husbehovsfiske.
I berättelsen för åren 1871—1875 heter det endast: » Fisket bedrifves endast i
länets östligaste delar eller skärgårdstrakterna såsom näring — — —.» Be-
rättelsen för decenniets senare hälft (1876—1880) innehåller intet rörande om-
fattningen och betydelsen av fisket såsom näringsgren. Det omtalas emeller-
tid, att omsorg ägnats åt detsammes förbättrande genom anslag till fiskeri-
intendenten för årligt biträde med undervisning uti och tillsyn över fisket. Un-
der 1870- och 80-talen förbättras emellertid kommunikationerna väsentligt, och
reguljära ångbåtsförbindelser torde hava kommit till stånd i de farvatten, som
här ifrågakomma. Det är säkerligen detta, som är orsaken till att fisket efter
1880 snabbt tillväxer i betydelse. I 1881—1885 års berättelse heter det så-
lunda: »Saltsjöfisket, som för skärgården är en ganska viktig näringsgren och
som bedrifves om vintern med not, men under sommaren med skötar och mindre
redskap, uppgifves hafva varit medelmåttigt. Blott på Vikbolandet hafva om-
kring 50 hushåll deraf uteslutande sin bergning, mera än dubbelt så många
idka det såsom binäring och 10 å 15 personer hafva sitt uppehälle genom upp-
köpande och återförsäljning deraf. Ensamt vinterfisket mellan Qvarsebo och
Näfveqvarn i Bråviken lärer årligen inbringa mera än 10 000 kronor brutto.»
Enligt redogörelsen för handel och sjöfart ägde Norrköping under femårsperi-
oden 4 segelfartyg och 10 ångfartyg. Fiskevattnet mellan Kvarsebo och Näve-
kvarn tillhörde till största delen Östkinds häradsallmänning och Nävekvarns
bruk. I berättelsen för perioden 1886—1890 omtalas att strömmingsfisket
uppgives vara i avtagande, likväl med undantag för Bråvikens norra strand
»der fångsten i allmänhet varit god, under år 1889 till och med riklig, samt
beräknas lemna en årlig afkastning af 10 000 kronor». Berättelsen för peri-
oden 1891—1895 upptager rörande fisket bl. a. följande: »Fisket i saltsjön
utgör fortfarande för skärgårdsbefolkningen en vigtig näringskälla. I syn-
nerhet lämna ål- och strömmingsfiskena — — — en särdeles riklig in-
komst — — —. Strömmingsfiskena, som bedrifvas om vintern med not men
under sommaren med skötar eller smärre redskap, har, med undantag af år
1894, då ingen is fanns, varit synnerligen gifvande, och beräknas endast den
i Bråviken upptagna strömmingen i medeltal till ett årligt värde af minst
10 000 kronor.» Berättelsen för perioden 1896—1900 innehåller rörande fisket
bl. a. följande: »Hvad som i hög grad bidrager till att hålla ned intresset för

insjöfisket är det oefterrättlighetstillstånd, som eger rum i afseende på eganderättsförhållandena och deras tillämpning härvidlag. Ej nog med att man ofta ej kan freda sitt eget vatten för icke delägares uppfattning att fiske skall vara en allmänning, öppen för alla, utan äfven i icke skiftade sjöar — och icke skiftade äro de flesta — tyckes det vara föga lönande för en egare att lägga ned kostnad för fiskets upphjälpande, — — —.»

»Af saltsjöfiskena är strömmingsfisket det viktigaste, det bedrivs med skötar, sommar- och vinternot. De största fångsterna fås vintertid i yttre delen af Bråviken (Östra Husby, Qvarsebo och Krokeks socknar). Synnerligen gifvande var det på året 1900 kommande vinterfisket, då värdet däraf från dessa tre socknar uppgafs stiga till öfver 75 000 kronor. Sannolikt kan strömmingsfisket uppskattas till 175 000 à 200 000 kronor för år. Belysande för detta fiskes betydelse är också att under femårsperioden från Vikbolandsbanan afsändts icke mindre än 1 149 060 kilogram strömming.» I samma berättelse omnämnes, att fiskets betydelse alltmer börjat att uppmärksammas och att åtgärder till dess förbättrande vidtagits. Vikbolandsbanan i dess sträckning från Arkösund till Norrköping öppnades för trafik under slutet av 1890-talet. Det är anmärkningsvärt, att det uppskattade värdet å strömming fångad i Bråviken under senare delen av 1890-talet är omkring 10 gånger större än värdet för decenniets förra hälft.

Den överenskommelse mellan fiskerättsägarna, som omtalas i berättelsen för perioden 1851—1855 innehålles i Konungens befallningshavandes utslag den 5 februari 1855. Utslaget giver vid handen, att Konungens befallningshavande på ansökan sammankallat »egarne till fisket i Bråviken» för att besluta om sättet för fiskets utövande i Bråviken. I utslaget talas endast om *delägarna* i fisket och icke om »fiskeribefolkningen» eller »ortens befolkning» i allmänhet, vilket bort varit fallet, om strömmingsfisket oavsett strandäganderätten allmänligen bedrivits av de i orten boende.

I Kungl. Kammarkollegii »Utredning rörande fiskerättsförhållandena vid rikets kuster» hävdas av kammarrådet A. W. Dufwa den uppfattningen, att åtminstone för den landsändas del, varom här är fråga, stadgandet i 1766 års fiskeristadga om att all fiskerätt inomskärs tillkomme strandägarna icke stått i överensstämmelse med de rättssedvänjor, som varit rådande vid fiskeristadgans tillkomst. Då denna uppfattning sedermera ytterligare understrukits av Kvarsebobefolkningen genom påståendena om rätt till fritt fiske på grund av sedvanerätt och såväl i målet som i flera framställningar till Kungl. Maj:t om ändrad lagstiftning till förmån för ett frigivande av strömmingsfisket å rikets östra kust åberopats såsom billighetsskäl för ett bifall till sagda befolknings påståenden och önskemål, har det varit angeläget att vid den företagna utredningen söka få utrönt, under vilka förhållanden strömmingsfisket i Östergötlands skärgård idkades under mitten av 1700-talet. Vid genomgång av äldre fiskerilitteratur har det visat sig så lyckligt, att det just finnes ett specialarbete rörande de efterforskade fiskeriförhållandena, nämligen »Enfalliga anmärkningar om Öst-Giötha Skäre-Boars Öfliga Fiske-Sätt i Östersjön» utgiven och såsom akademisk gradualavhandling försvarad vid Åbo akademi, del 1 1753 och del 2 1754 av Johannes Enholm Eliaeson, Östgöte. Detta icke minst i kulturhistoriskt avseende synnerligen unika arbete lämnar en redogörelse för de i fiskbeståndet ingående arterna och deras utbredning, huru fisket bedrevs samt rörande fiskerinäringens ekonomiska omfattning och betydelse. Arbetet finnes å Kungl. biblioteket. En avskrift av vissa partier i del 1 bifogas här (Bil. 1). Av Enholms arbete framgår tydligt, att fisket på 1750-talet var en binäring, som vid sidan av jordbruket utövades av den *strandägande* befolkningen. Någon fiskarbefolkning, som uteslutande livnärde sig genom fiskerinäring, fanns sålunda lika litet då som nu. Enholm framhåller uttryckligen efter uppräknigen

av de socknar, inom vilka strömmingsfiske förekom, att icke alla invånarna i dessa socknar äga tillfälle till fiskeri utan endast de, som äro boende vid stranden, dock att de, vilka bo i närheten »men sielfwa icke äga fiska-vattn, kunna emot et visst arends erläggande till vattu äganden, bruka ett eller flere slags fiske-redskaper» (sid. 6). I sammanhang med beskrivningen över notfisket anmärker Enholm, att varje vid sjön beläget hemman efter dess mantal har vissa sig tilldelta vattuägor, utom vilka icke utan jordägarens tillstånd fick bedrivas fiske, enär eljest åverkansbrott ansågs föreligga. Han omnämner även, att det ofta var brukligt, att flera strandägare slogo sig samman och upprensade notvarp, i vilka sedan fiske bedrevs gemensamt, ett än i dag rådande förhållande (se sid. 27). Sammanställer man dessa uppgifter med vad senare under § 4 anføres i skildringen av strömmingsfisket utom skären, bliver det fullständigt klart, att något allmänt fiske oavsett strandägarerätten icke bedrevs inomskärs. Enholm omtalar nämligen här (sid. 31) att, när strömmingsfångsten inomskärs, vilken som förut sagts bedrevs av strandägarna vid vars och ens strand, börjar förminska, begiva sig de fiskande ut till vissa angivna skär i yttersta havsbandet för att bedriva »et förmodat rundeligare fånge i sielfva hafwet». Efter uppräknigen av åtskilliga skär, av vilka de flesta lätt kunna återfinnas å sjökort och generalstabskarta, omtalar Enholm såsom något särskilt anmärkningsvärt, att vid dessa »opräknade fiske-skär och hamnar är hvar och en, som hälst will och behagar, lof-gifwit, at idka strömmingsfiske; emedan de anses nästan som allmänningar, dock pläga de hålla sig mäst till de skär, som äro hörande till den soken, der i fiskarena sielfwa bo och bygga». När icke något allmänt lovgivet strömmingsfiske i Bråviken eller eljest inomskärs i detta sammanhang omtalas, måste det anses såsom fullkomligt uteslutet, att det på 1750-talet förekommit något sådant. Enholms arbete utgör ett synnerligen kraftigt bevis för att 1766 års fiskeristadgas bestämmelser om strandägarerättens omfattning stodo i fullständig överensstämmelse med den på 1750-talet gällande sedvanerätten inom Östergötlands skärgård.

Slättbygden omkring Bråviken är en av vårt lands allra äldsta kulturbygder, vilken omtalas redan i de gamla sagorna från vår forntid. Det är givet, att ett sådant gammalt landområde på ett mycket tidigt stadium till alla sina delar ockuperats med ägarerättsanspråk. Den tid, då den första bebyggelsen ägde rum, är så långt avlägsen, att det icke nu kan sägas, när här ännu fanns något ingen mans land. Härav följer, att jorden med de »härligheter», som därtill höra, med största säkerhet mycket tidigt blivit till fullo utnyttjade, och att alla försök till intrång i jordägarerätten blivit avvisade. Under dessa förutsättningar är det mycket litet antagligt, att den befolkning, som under relativt sen tid uppstått på norra Bråviksstranden vid Kvarsebo, skulle tillåtits utnyttja strandägarnas kring hela Bråviken fiskevatten och detta t. o. m. i sådan utsträckning, att en särskild fiskerinäring härigenom skulle hava uppstått. Presumtionen ligger här mycket starkt emot Kvarsebobefolkningens påståenden, och kända förhållanden stödja icke desamma. Såsom tidigare i målet framhållits hade fisket såsom husbehovsnäring i äldre tider mycket stor betydelse, vilket bl. a. framgår därav, att hänsyn tagits till fisket vid skattläggningarna. Att strömmingsfisket redan för omkring sexhundra år sedan var av betydelse framgår av en del äldre anteckningar rörande orten. Fredric Broocman uppgiver i sin år 1760 utgivna »Beskriwning öfwer the i Öster-Giöthland befintelige Städer, Slott, Sockne-Kyrkor, Socknar m. m.» att Östergötlands gräns mot Södermanland genom rå och rör bestämdes redan 1263 av Birger Jarl och att sagda gränsbestämning ytterligare 1282 fastslogs av Magnus Ladulås. Broocman hämtar dessa uppgifter från gamla anteckningar från 1600-talet, vilka omnämna, att den 10 juli 1399 hållits råfsteting i Söderköping av biskop Knut i Linköping, Herr Steen Bengtsson och Per Thomaeson å drottning Margaretas

vägnar, därvid beslöts, att en allmän skatterannsaking i orten skulle äga rum. Denna hölls på drottningens befallning 1401, och rannsakingmännen befalldes att granneligen rannsaka om rå och rör emellan Östergötland och Södermanland »efter att begge Landsendarne woro alltid uti träta tillhoppa om Rågång både om Fiskeri och Skoggång». Broocman återgiver vidare en anteckning i »Stenby» gamla kyrkobok med anledning av tvistigheter om fiskevattnen i Bråviken. Enligt denna på 1500-talet gjorda anteckning skulle tvist uppstått emellan Johan III och hertig Carl, emedan den senare ville gå »medh Södermannaland mitt i Bråwikan, och wart jt stort buller medh notadretterna i Bråwikan». Med anledning härav beordrade konungen fogden på Stegeborg Palne Eriksson, att han skulle taga häradsbrev och förvara dem. Sedan konungen och hertigen omsider förlikts, överlämnades breven till »Husaby» kyrka, i vars kyrkobok de skrevos av. Det är fråga om två dombrev, givna S:t Ilians dag 1520, avseende det ena en rågångsreglering för utrönande av Östkinds häradsallmännings gränser i vattnet. En avskrift av brevet återfinnes hos Broocman. Det är anmärkningsvärt, att notdräkterna för strömmingsfångst så tidigt hade den betydelsen, att särskilda gränsbestämningar i vattnet påkallades.

Fisket var under äldre tider visserligen av stor betydelse men bedrevs icke till avsalu såsom självständig näring. Fiskets karaktär av husbehovsfiske under gångna tider och försöken att rycka upp detsamma till en verklig fiskerinäring framgår med stor tydlighet av 1800-talets landshövdingeberättelser. Förefintliga Ortsbeskrivningar lämna samma bild av läget. Per David Widgren anför t. ex. i »Försök till en ny beskrifning öfver Östergöthland 1817—1828» del. II sid. 300, vid beskrivningen av Skenäs kungsgård, att dess förmåner äro bl. a. »ringa Fiske fastän dertill hörer Kongslotten af winternoten i Bråwiken». Tham anför i sitt tidigare anmärkta arbete (del. I sid. 196) under näringar: »Af något större betydighet är Fisket för en del orter. Dels fiskas nemligen i skärgården, mest strömming, i S:t Annae socken, halfva Gryt, samt Wikbolandets skär, i någon mån äfwen vid Bråvikens norra stränder i Qvarsebo och Krokek samt i Slätbaken; och i förstnämnda socknar (!) utgör denna näring många gårdars förnämsta, snart sagdt enda inkomst, och några tusende människors uppehälle eller förtjenst.» Såsom av anteckning i kammarkollegii utredning framgår, eftergav Kungl. Maj:t och riksdagen genom beslut på 1890-talet den sedan gammalt tills dess utgående kungslotten från notdräkterna i Bråviken. Därest strömmingsfisket på den tiden såsom näringsgren varit av någon större betydelse, torde det icke varit antagligt, att Kungl. Maj:t och kronan avhänt sig en densamma sedan ålder tillkommande rättighet. I så gott som alla de skattläggningar, som finnas anmärkta i kammarkollegii utredning, anföres slutligen, att fisket var »ringa» eller »af ringa värde» eller »till husbehof» etc. Under tidernas lopp förändras emellertid situationen gradvis ända fram till omkring 1900, då genombrottet skedde och strömmingsfisket i dessa bygder blev en synnerligen betydande näringsgren. Orsaken härtill är naturligtvis främst beroende på de förbättrade kommunikationerna. Under senare hälften av 1800-talet kommo ångfartyg alltmera i bruk och kunde användas för transport av färsk strömming från fångstplatserna och till avsättningsorterna. Under slutet av 1890-talet får Wikbolandet smalspårig järnväg till Norrköping och omkring 1913 öppnas den bredspåriga järnvägen Norrköping—Nyköping—Järna för trafik. Genom den samtidigt pågående snabba utvecklingen på motorteknikens område blir det under 1900-talet möjligt för skärgårdsbefolkningen att till överkomliga priser skaffa sig motorbåtar. Hand i hand med denna utveckling tilltager strömmingsfisket i betydelse, särskilt under krigsåren, då fisken blev ett viktigt tillskott till folkhushållet. Under början av denna synnerligen snabba utveckling, åren 1882—1902, nyttjades Östkinds häradsallmännings fiskevatten av häradsborna själva.

Kvarsebobefolkningen har sålunda under denna tid för strömmingsfiske disponerat hela det utanför socknen belägna fiskevattnet, vilket vid sagda tid enligt vad landshövdingeberättelserna utvisa synbarligen varit relativt givande i förhållande till andra fiskevatten i bygden. Då allmänningsstyrelsen oaktat Kvarseborepresentantens motstånd år 1902 beslöt utarrendera allmänningsvattnet, blev Kvarsebobefolkningen åter hänvisad till sina egna fiskevatten. Strömmingsfisket utgör emellertid nu en viktig näringsgren, som för fiskevattensägarna giver betydande inkomster. Det är då ganska naturligt och styrkes jämväl av en vittnesutsaga i målet, att det är efter denna tid Kvarsebobefolkningens fiske i andra delar av Bråviken begynner. Den urgamla sedvänjan härstammar alltså uteslutande från det århundrade, i vilket vi nu leva.

De ovan återgivna delarna av den från strandägaresidan förebragta utredningen utgör en god grund vid bedömandet av tillförlitligheten av påståendet om fritt skötfiske på grund av urgammal sedvänja. I målet förekom synnerligen vidlyftig vittnesbevisning för och emot denna sedvänja. Ett mycket stort antal vittnen, tillkallade av den tilltalade Kvarseboskepparen, påstodo, att skötfiske av ålder varit fritt för envar i Bråviken utanför en linje dragen mellan Fogelhamn och Krokek. Många av dessa vittnen förklarades av överrätterna jäviga, därför att de på grund av den förut omtalade överenskommelsen eller eljest kunde vänta nytta och skada av målets utgång och om samtliga torde gälla, att de mer eller mindre voro personligen intresserade av att målet fick en för det fria skötfisket förmånlig utgång. Från strandägaresidan förebragtes emellertid kraftig vittnesbevisning mot dessa uttalanden genom personer, som voro helt fristående men ändock ägde god kännedom om fiskerättsförhållandena. Bland dessa äro särskilt att märka professoren emeritus Olof Hammarsten i Uppsala, som var barnfödd å Lönö och där vistats både under sin uppväxttid och senare, förre disponenten vid Nävekvarns bruk Reinhold Broström, som under sin tid vid bruket ägnade särskilt strömmingsfisket synnerlig omvårdnad, samt förre landsfiskalen och godsägaren O. E. Eriksson i Bossgård, vars far och sedan han själv varit landsfiskal i det landsfiskalsdistrikt, inom vilket de största fiskevatten i Bråviken äro belägna. Eriksson arrenderade dessutom under tiden 1902—1912 själv fisket i Östkinds Häradsallmännings fiskevatten. Dessa och åtskilliga andra vittnen förnekade bestämt, att skötfisket i Bråviken av ålder fritt fått bedrivas av envar.

Vittnesbevisning, å vilken de som vilja giva skötfisket fritt enbart stödja sig, är emellertid ett dåligt bevismaterial. Från strandägaresidan verkställdes därför undersökningar för att vinna bättre och tillförlitligare material för frågans bedömande. Detta utredningsmaterial är delvis redan förut återgivet. Dessutom genomgicks emellertid, särskilt med hänsyn därtill att ett stort antal vittnen uppgåvo, att skötfisket enligt vad de själva visste och av deras förfäder hört opåtalat fått fortgå utan att strandägarna beivrat överträdelser, Östkinds härads domböcker från och med år 1750. Utredningen gav till resultat, att strandägarna särskilt i äldre tider kraftigt hävdade sin fiskerätt. Förr var det synnerligen vanligt, att jordägare för att skydda sig hos domstol utverkade vitesförbud mot åverkan å fastigheten. Denna utväg, som torde stått till buds till omkring mitten av 1800-talet, då sådana vitesförbud ej längre meddelades, användes synnerligen flitigt av strandägarna. Antalet vitesförelägganden, meddelade av Östkinds häradsrätt, uppgingo för de år undersökningen om vitesförelägganden omfattade (stickprov från vissa år under en trettioårsperiod omkring år 1800) i medeltal årligen till åtminstone något tiotal. Enligt dessa vitesförelägganden var olovligt fiskande uttryckligen förbjudet och vitesbesluten åberopas regelmässigt av häradsrätten i dess utslag rörande olovligt fiske. Utredningen verkställdes med hänsyn till tidsutdräkten huvud-

sakligen med ledning av saköreslängderna och domböckerna genomgingos blad för blad endast för vissa år. Vid domboksgranskningen påträffades omkring trettio rättegångar rörande olovligt fiske. Alla dessa hava visserligen icke avsett strömmingsfiske, men de visa likväl, att strandägarna hyst intresse för fisket och sökt freda sina fiskevatten. I målet ingavs de i bilagda förteckning angivna utdrag ur domböckerna (bil. 2). Särskilt anmärkningsvärt är ett mål angående olovligt skötfiske mellan Jerkneöarna och Kvarsebolandet, i vilket utslag meddelades den 2 september 1843. Genom utslaget, som fick vinna laga kraft, dömdes under en tid, som sammanfaller med den åtskilliga av Anderssons vittnen med sina utsagor avse, en person, som var ägare av i mantal satt jord inom Kvarsebo socken för olovligt skötfiske, som uppenbarligen ägt rum långt utanför den s. k. 180-metersgränsen. Häradsrätten, vilken måste förutsättas hava ägt ingående kännedom om förhållandena i orten — detta mera då än nu, ty Östkind's härad var vid den tiden eget tingslag — förklarar i sin motivering uttryckligen, att gränsen emellan häradsallmänningen Kolmårdens och Jerkneöarnas fiskevatten går mitt i sjön emellan öarna och Kolmården. Detta utslag bryter en gång för alla udden av alla Kvarsebo-befolkningens påståenden om att strömmingsfiske med skötår å strandägarnas vatten i Bråviken sedan gammalt vore ett av densamma idkat näringsfång, som opåtalat fått bedrivas.

Förutom de nu omförmälta hava under senare tid förekommit ytterligare rättegångar. Den 13 april 1909 dömde sålunda Östkind's m. fl. häradsrätt åtskilliga torpare å Lönö för olovligt fiskande å Lönö vatten. Det är ovisst om här förelåg skötfiske, ehuru tiden för fiskets bedrivande februari—mars tyder härpå. Den 7 april 1919 dömde emellertid samma häradsrätt på talan av C. Holmgren å Björnö i Jonsbergs socken fiskaren Carl Palmgren till böter och skadestånd för olovligt skötfiske å Björnö fiskevatten. I detta mål anförde Palmgren, att dylikt fiske av ålder ansågs fritt i allmänna farleden, vilket av åtskilliga vittnen vitsordades, ett vittne med tillägg att denna åsikt numera vore övergiven. Genom Östkind's m. fl. häradsrätts utslag den 19 december 1928 dömdes två personer för olovligt skötfiske å Broxviks vattenområde i Jonsbergs socken i mars månad 1926.

Rörande övriga delar av Östgötakusten har någon uttömmande utredning under de få dagar, som för detta yttrandes avgivande stått till buds, givetvis icke kunnat verkställas. Några ändock tillgängliga handlingar kunna dock refereras. Rusthållaren Olof Fogberg i Mörje, Rönö socken, hade instämt torparen Pehr Mårtensson på Kronudden och hans son Johan Pehrsson för det de utlagt tolv strömmingsskötår å Fogbergs fiskevatten, i vilket mål majoren, friherre Blechert Casimir Sparre i egenskap av strandägare inställde sig som mellankommande part och gjorde ett med svarandena. Fogberg åberopade Björkekinds häradsrätts den 15 oktober 1734 utfärdade och åren 1735, 1759, 1760, 1764 och 1766 genom kungörelse i Rönö kyrka förnyade förbud för allt fiske vid Kronudden och Räfsholmen. I utslag den 14 mars 1775 § 51 dömdes svarandena till böter för olovligt fiske. Hammarkinds häradsrätt dömde den 28 september 1752 § 6 på talan av Pär Håkansson i Ekö Anders Andersson d. y. i Nedergräntzö till böter för olovligt fiske, varjämte vitesförbud mot olaga fiske på begäran utfärdades. Genom utslag den 7 november 1800 § 33 dömdes samma häradsrätt uppå talan av bonden Nils Hansson i När och medparten torparen Måns Andersson i Nybygge på Näs ägor till böter för olovligt fiskande både med nät och sköten i käranden's fiskevatten. Uppå talan av Karl Svensson å Kettilö fällde Göta Hovrätt genom utslag den 20 oktober 1919 Karl Lindberg å Ekön till ansvar för olovligt strömmingsfiske med skötår i fiskevattnet till $\frac{3}{8}$ mantal Kettilö i Gryts socken.

Strandägarna hava ofta, då de själva ej utnyttjat fisket utarrenderat det-

samma eller tillåtit andra att fiska mot erläggande av s. k. vattenlott. Nävekvärns bruk har sålunda åtminstone sedan 1840-talet haft Krokholmen med därtill hörande holmar och fiskevatten inom Tunabergs socken i yttre Bråviken utarrenderade. Från arrendet var förr strömmingsfiske med not undantaget, men numera är även detta utarrenderat.

Genom kontrakt den 13 november 1925 utarrenderade Tunabergs Trävaruaktiebolag fiskerätten i bolagets vattenområde invid landskapsgränsen mellan Södermanland och Östergötland.

Östkinds häradsallmännings fiskevatten var enligt allmänningsstyrelsens protokoll utarrenderat under åren 1867—1882 samt 1903—1913. Vattnet lämpar sig på grund av sin djuplek bäst för skötfiske.

Fiskevattnen under Broxviks fideikommiss i Jonsbergs socken, vilka äro synnerligen vidsträckta, hava sedan gammalt varit utarrenderade. Skötfiske har tillåtits mot erläggande av vattenlott.

Fiskevattensarrenden hava vidare förekommit och förekomma alltjämt allmänt både längs Bråvikens stränder och utefter Östgötakusten i övrigt. Tiden tillåter icke närmare utredning härom men vi finna det anmärkningsvärt, att varken Dufwa eller justitiedepartementets sakkunnige ägnat denna fråga någon utredning.

Med det hittills sagda tro vi oss hava visat, att det icke finnes eller med rådande förhållanden under tidernas lopp kunnat utbilda sig någon urgammal sedvänja, vilken nu rättvisligen bör lagfästas. Det bästa beviset för att sådan sedvänja icke föreligger är att snart sagt varje person, som omvittnar densamma, har sin egen uppfattning om dess innehåll. Med urgammal sedvänja torde man avse en praxis, som är fast utbildad och så gammal, att ingen kan säga när och hur den uppkommit. Någon sådan sedvänja beträffande fritt strömmingsfiske existerar uppenbarligen icke. De gjorda uttalandena om sedvänjor äro i stället i högsta grad växlande. De flesta säga allmänt, att de hört sägas, att skötfiske av ålder varit fritt för envar. Sådana uttalanden äro givetvis fullständigt värdelösa, ty i nuvarande stund finnes icke en skärgårdsbo, som ej hört detta sägas. De som vilja ha skötfisket frigivet hava ej heller försummat att så ofta tillfälle givits i ord och gärning manifesteras denna uppfattning. Ryktet sprides och växer snabbt särskilt ute på landsbygden och steget från en hörsägen till en urgammal sedvänja behöver ej vara särdeles långt. Åtskilliga utsagor hava emellertid varit mera detaljerade. I Lönöprocessen erhöles en god provkarta. Där talade flera vittnen om fritt skötfiske ända intill stranden, å »djupt vatten», i segelleden, intill ett avstånd av 180 meter från land eller stadigt tvåmetersdjup o. s. v. Anmärkningsvärt är även att olika sedvänjor skulle kunna förefinnas t. o. m. inom fiskevatten, som ligga intill varandra, vilket icke rätt väl stämmer överens med påståendet, att till grund för sedvänjan ligger nödvändigheten att följa strömmingsstimmen i dess drev. Inom området mellan Arkösund och Lönö skulle sålunda strandägarna av gammalt själva förbehållit sig skötfisket, under det att i Lönö vatten fritt fiske tidigare skulle fått äga rum. Liknande uttalanden finner man flerstädes även beträffande den mellersta och södra delen av landskapets kust. I Gryts socken säges t. ex., att strandägarnas egna skötsättningar, d. v. s. de bästa platserna, städs varit respekterade. Vi kunna icke finna det vara annat än rena meningslösheten att tala om urgamla sedvänjor, när ingenstädes enighet råder om »sedvanan». I själva verket föreligger det varken »sed» eller »vana» utan i stället oseder, som av strandägarna mer eller mindre motvilligt tolererats från grannars eller socknebers sida. Någon ringa grund måste det nämligen finnas för de framställda påståendena, huru lösliga de än äro. Vi kunna emellertid till en början fastslå, att det aldrig någonsin varit tal om att tillåta »envar svensk man» att fritt fiska med skötar på Öst-

götakusten. Redan Enholm påpekar, att utomskärsfisket vid vissa angivna holmar och skär huvudsakligen bedrevs av sockneborna. För en del år sedan började yrkesfiskare från Blekinge att fiska strömming med skötar i Östgöta-skärgården. Tilltaget mötte enhälligt motstånd och de fingo draga sig tillbaka och fiska utom skären. Däremot förekommer det och har som redan Enholm anmärker redan i äldre tid förekommit, att många mindre *strandägare* gemensamt utnyttjat fiskevattnen på så sätt att de fiskat å varandras vatten. Ett sådant bruk i den mån det förekommit kan emellertid rimligen ej tagas till intäkt för påstående om rätt till fiske för *envar* på grund av sedvänja. Vidare är det givet, att fiske till husbehov eller nödortförsörjning mängenstädes bedrivits av smärre lägenhetsägare och annat sådant folk i de större strandägarnas vatten och att detta av barmhärtighetsskäl eller för grannsämjans skull fått äga rum opåtalat, i den mån det ej direkt skadat ägarens eget fiske. Det bör vara allom bekant, att det särskilt i mindre tätbefolkade bygder icke är alltför angenämt att behöva beivra åverkansbrott, i synnerhet om dessa icke i det speciella fallet medföra direkt mera betydande skada. Strandägarnas sålunda visade prov på överseende och försynthet mot grannar och socknebor bör icke bestraffas med att deras fiskerätt fräntages dem. I detta sammanhang må ock påpekas svårigheten att beivra olaga fiske. I regel är det omöjligt att ernå fullt bindande bevisning. Skötarna utläggas ofta på aftonen och upptagas på morgonen, d. v. s. äro utlagda under mörker. Det är jämväl svårt att bestämma ägo gränserna i vattnet. Av kostnadshänsyn har därför mången strandägare trots misstankar om tjuvfiske måst låta vid saken bero. Men den omständigheten, att olovligt fiske bedrivits, bör väl rättvisligen ej till ytterligare förfång för strandägarna räknas de felande till godo. Vi hava påpekat hurusom »sedvanan» varit anmärkningsvärt lokalt betonad. Utredningarna visa även, att den för samma plats växlat med olika tidsperioder. Orsaken härtill är givetvis den, att de olika ägarna av en fastighet med olika kraft vårdat sig om fisket och värvat sina rättigheter. Det är dock icke rimligt att bristande vilja eller förmåga i detta avseende från en strandägares sida skall lända andra strandägare, som väl hävdat sina rättigheter, till förfång. I detta sammanhang vilja vi påvisa ett gott exempel å huru en av ålder allmänt utbredd uppfattning kan uppkomma. I den ovan anmärkta Lönöprocessen härskade full enighet mellan parter, vittnen och sakkunniga, att Bråviken låg inomskärs och att alltså reglerna om inomskärfiske principiellt voro tillämpliga. Häradsrätten förklarade emellertid av okänd anledning, att Bråviken var en öppen havsvik, för vilken reglerna om utomskärsfiske borde tillämpas. I justitiedepartementets P. M. har nu (s. 15) antecknats, att det »bland fiskarbefolkningen» (sådan finnes ej) »vid Bråviken är en allmänt utbredd uppfattning, att denna vik är en öppen havsvik, och att före tillkomsten av nu gällande lag om rätt till fiske strandäganderätten där varit lagligen inskränkt till vattnet närmast land». Den förra uppfattningen har första gången år 1926 lancerats av häradsrätten och den senare har uppenbarligen föranletts av justitiedepartementets sakkunnigas rättshistoriska utredning. Man har svårt att få förtroende till en utredning, som upptager så lösliga uttalanden och tillmäter dem bevisvärde.

Vi vilja härefter till behandling upptaga frågorna om strömmingsfiskets ekonomiska betydelse förr och nu samt de nu framlagda lagförslagens följder i ekonomiskt avseende. Vi vilja då till en början framhålla såsom i hög grad beklagligt, att dessa frågor icke av de sakkunniga ägnats någon utredning. I juridiskt hänseende var saken genom tidigare undersökningar tillräckligt ventilerad. Den tämligen ytliga utredningen för utrönande av eventuella sedvänjor, som endast innebar ett upprepande av Dufwas undersökning har icke varit ägnad att fördjupa uppfattningen i sagda fråga. Sakens viktigaste sida, dess

betydelse både för de enskilde och i nationalekonomiskt avseende har helt förbigåtts. Det konstateras endast, att statistik saknas, något som i stället borde hava föranlett särskild undersökning. För oss är det dessvärre omöjligt att framlägga någon uttömmande utredning i frågan. Tiden tillåter det icke, och erforderlig sakkunskap står ej utan vidare till buds. Vi få därför inskränka oss till att anföra vissa synpunkter, vilka vi hoppas bliva beaktade.

I den ovan återgivna rättshistoriska utredningen är framhållet, att både fiskesättet och fiskets betydelse i ekonomiskt avseende förr voro väsentligen annorlunda än i våra dagar. Fiskesättet framgår dels av Enholms utförliga beskrivning, dels ock bl. a. av landshövdingeberättelserna för perioderna 1881—1885 och 1891—1895. Uttalandena visa, att vinternotfisket även i äldre tider var det mest betydande. Det pågick så länge isen bar. Under våren bedrevs därefter fiske med sommarnot. Detta fiske pågick till omkring midsommar, varefter skötfisket vidtog och fortsatte under sommarens lopp. I yttre havsbandet bedrevs skötfiske även under hösten. I landshövdingeberättelserna nämnes, att strömmingsfisket bedrivs om vintern med not och om sommaren med skötar och mindre redskap. Av stort intresse är i detta sammanhang ett vittnesmål, avlagt i ovan omnämnda rättegång angående olaga fiske vid Kettilö i Gryts socken. Svaranden ville värja sig med invändningen, att skötfiske fick bedrivas av envar oavsett strandäganderätten. Ett av svaranden åberopat vittne anförde: »För omkring 50 år sedan, *då fisket* (avses skötfiske) *vanligen ikkades mest under juli och augusti*, var det sed att alla fiskade gemensamt i »djupen» mellan såväl i målet avsedda holmar som annorstädes i skärgården. (Kursivering och anmärkning gjord av oss.) Numera bedrivs det viktigaste strömmingsfisket om vintern icke blott med not utan *även med skötar*. Sommarfisket är i jämförelse därmed mindre betydande. De numera för fiske under vintern använda skötarna äro betydligt större än äldre tiders skötar. De utsättas jämväl under isen. Särskilt under den kallare årstiden vid tillfällen då fisket ej är synnerligen givande få skötarna oavbrutet ligga ute i vattnet och vittjas endast 2 å 3 gånger i veckan. Skötarnas placering och förhållning under isen sker med tillhjälp av s. k. underdragslinor, som utläggs med anlåtande av långa stänger, s. k. rån. Utläggandet är förenat med mycket stora besvär, vadan anordningarna ej borttagas förrän ny fiskeplats uppsökes. Det sålunda med mera permanenta anordningar bedrivna vinterskötfisket har en helt annan karaktär än det ända till början av detta sekel bedrivna mera enkla sommarskötfisket. Sommarskötfisket konkurrerade icke, i varje fall icke i nämnvärd grad, med notfisket, det då för tiden enda ur näringssynpunkt betydande strömmingsfisket. Detta framgår även därav att, såsom fiskerintendenten Hessle och hans medsakkunnige framhållit, den vandrande strömmingen går in i skärgården under senhösten och kvarstannar där under vintern. Fisket efter den vandrande strömmingen är det mest betydande. Skötfisket under sommaren gäller endast den i skärgården stationära s. k. fjärdströmmingen, som fångas under lektiden. De nu påvisade förändringarna i fiskesättet äro av stor betydelse för bedömandet av denna lagstiftningsfråga. *Vinterskötfiske, som är det för notfiskarna mest besvärande, kan under inga omständigheter vara hänförligt under den påstådda urgamla sedvänjan.* Det är egendomligt, att de sakkunniga vid utredande av de lokala sedvänjorna icke samtidigt undersökt de olika sätten för fiskets bedrivande. Med hänsyn till vad nu anförts bör under alla omständigheter skötfiske under vintern i annans vatten vara förbjudet, ty tillstånd till sådant fiske kan icke innebära lagfästade av någon sedvänja.

Såsom utredningen giver vid handen har strömmingsfisket i äldre tid säker-

ligen haft sin största betydelse såsom husbehovsfiske men därefter mer och mer utvecklats till en verklig fiskerinäring. Denna fiskerinäring bedrivs emellertid uteslutande av strandägarna. En utvidgning av rätten till skötfiske skulle emellertid komma att innebära en omläggning av fiskerinäringen å ostkusten. För närvarande finnes det på ostkusten söder om Norrland icke någon egentlig stam av yrkesfiskare. Förhållandena här äro helt olika mot på västkusten, där de verkliga yrkesfiskarna aldrig äro strandägare. Skillnaden mellan bönder samt fiskare och sjömän är oerhört skarp. Då strandägarna intensivt utnyttja fisket, finnes det ur nationalekonomisk synpunkt ingen anledning att söka skapa en omläggning av detsamma. Härvidlag bör även beaktas, att strandägarna hava intresse av att vårda sitt fiske, vilket icke, i varje fall ej i samma utsträckning, kan väntas bliva fallet med de s. k. fria fiskarna, bland vilka f. ö. nu endast i ringa utsträckning dväljas verkliga yrkesfiskare utan mera andra yrkesmän (tull- och lotsbetjänter, skeppare, handlande, jordbruksarbetare m. fl.), som önska bedriva fiske som binäring. I denna fråga vilja vi särskilt hänvisa till vad Kungl. Lantbruksstyrelsen och Kungl. Domänstyrelsen, landstinget i Kalmar läns norra landstingsområde och hushållningssällskapet därstädes ävensom fiskeriintendenten i Östra distriktet m. fl. anfört (se Kungl. Maj:ts proposition nr 2 till 1928 års riksdag sid. 14 ff.). Fiskeriintendentens utlåtande, som där ej finnes utförligare refererat, bilägges (Bil. 3).

I detta sammanhang vilja vi något uppehålla oss vid den s. k. Kvarsebofiskarnas framställning den 20 november 1919 till Eders Kungl. Maj:ts samt den därpå grundade motionen till 1928 års riksdag, vilka handlingar i alla utredningar citeras och åberopas. Vi vilja till en början påpeka, att ingen av dem, som undertecknat skrivelsen till Konungen, är verklig yrkesfiskare. Se angående undertecknarnas verkliga yrken m. m. bifogade år 1925 upprättade förteckning (Bil. 4). Lagändringar i fiskerättsligt avseende till förmån för handlande, fabrikörer, självförsörjande industriarbetare och dyl. äro knappast befogade. De i merberörda skrivelse samt i motionen utvecklade farhågorna för att Kvarsebofiskarna skulle berövas sina existensmöjligheter, om de ej tillätes fiska, äro alltså falska. Bästa beviset härför är att socknens befolkning rett sig väl trots att strandägarnas fiskerätt sedan Lönöprocessen börjades med ett eller annat undantag verkligen respekterats och trots att strömmingsfisket under de senare åren överhuvud vari dåligt. Den kommunala uttaxeringen har sjunkit och omkostnaderna för fattigvård äro sällsynt låga. Utdrag ur taxerings- och debiteringslängder för åren 1917—1922 bilades åtskilliga strandägares skrivelse till 1928 års riksdag. Av desamma inhämtades att inkomsterna av rörelse eller yrke voro små. Socknens flesta innevånare voro nämligen fastighetsägare, arrendatorer eller löntagare. Den nationalekonomiska betydelsen av det fria Kvarsebofisket syntes därför vara ingen och det privatekonomiska utbytet synnerligen ringa.

De sakkunniga hava tydligen avsett att jämka mellan de stridiga intressena och velat föreslå lagbestämmelser, enligt vilka skötfisket efter strömming skulle kunna givas fritt utan att strandägarnas kvarstående ensamrätt till not- och fjällfiske trädde för nära. Dessvärre förverkliga bestämmelserna ingalunda detta syfte. Till en början måste det framhållas, att den s. k. 180-metersgränsen är synnerligen olämplig inomskärs. Den bliver svårare att tillämpa ju mera söndersplittrad kusten är. Östgötakusten är synnerligen sönderskuren medelst vikar och fjärdar, sträckande sig långt in i landet och bekransad av en skärgård omfattande en mängd större öar, mindre holmar och skär. Att i dessa vatten strängt upprätthålla 180-metersgränsen bliver praktiskt omöjligt. Småvattenområden insprängda här och var skulle bliva tillättna för skötfiske under det att strandägarna finge behålla vattnet mellan dem. Fiskevattnen

bliva på detta sätt synnerligen svårbevakade. Med den tendens, som hittills förmärkts hos de skötfiskande elementen, komma dessa säkerligen icke att nämnvärt bemöda sig att respektera strandäganderätten. Tvisteanledningar skapas alltså genom dessa bestämmelser, som tvivelsutan komma att skapa otrevnad bland befolkningen i skärgården. Åtminstone de större strandägarna kunna visserligen anordna ständigt fiskeribevakning, men detta lärer bliva ett kostsamt företag.

Värre än det nyss anförda är emellertid att notfisket kommer att bliva i hög grad lidande och på sina ställen måhända helt skövlad. Detta innebure en beklaglig nationalekonomisk förlust. Strömningen tillhör för närvarande i de östra delarna av vårt land de billigaste näringsmedlen. Skövlas vinter-notfisket, kommer detta att medföra minskad tillgång och ökade priser. Vinter-notfisket kan skadas på många sätt. För närvarande vårdas synnerligen omsorgsfullt de en gång uppdragna notvarpen, och strandägarna tillåta under inga omständigheter skötfiske i desamma. Skötarna förankras nämligen i botten eller fästas vid pålar och dylikt. Det behövs endast att skötarna en stormdag slita sig och ankaret bliver kvarliggande, för att varpet skall bliva odugligt. Då noten sedan drages, slites den nämligen sönder. Exempel härpå finnas i stort antal. På egendomen Mauritzbergs vatten i Bråviken hava sålunda flera givande notvarp måst nedläggas, därför att ankare eller andra dylika föremål blivit liggande i desamma. I en närbelägen egendoms vatten hände samma sak. Försök gjordes att med dykare uppnå varpet, men sedan cirka 10 000 kronor resultatlöst nedlagts å företaget, måste detsamma uppgivas. Det är icke att förvänta, att notvarpen skola vårdas av skötfiskarna, allrahelst lagförslagen uttryckligen förutsätta, att skötfiske skall äga rum även i notvarp, då de ej dragas. Handräkning för märkens borttagande kan nämligen erhållas, om notvarp hållas utmärkta, då de ej begagnas. Nu är förhållandet det, att vissa notvarp kunna under några år vara mycket givande, under det att de andra år giva mindre. Under dessa år giva ofta andra notvarp mera. Om nu skötfiskarna, bland vilka ofta finnas rena amatörfiskare utan någon ansvars känsla, tillåtas husera fritt i varpen, kunna dessa så småningom bliva förstörda det ena efter det andra. Då man vet att en medelstor vinternot betingar ett pris av cirka 3 000 kronor, förstår man, att här stå stora värden på spel för strandägarna. Därest skötfisket nödvändigt skall frigivas, torde det bliva en oundviklig nödvändighet att notvarpen fullständigt fridlysas och att bestämmelser givas till skydd mot stormdrivna skötar med deras ankare. Det kan för sådant fall tänkas, att strandägaren låte å karta eller sjökort utmärka varpet samt erhöle Kungl. Maj:ts befallningshavandes fridlysning av detsamma. Kartan kunde hos Kungl. Maj:ts befallningshavande hållas tillgänglig eller genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes försorg publiceras. I Kungl. Maj:ts befallningshavandes makt skulle givetvis även stå att upphäva fridlysning, som befanns sakna berättigande. Den i det framlagda förslaget ifrågasatta utmärkningen av notvarp är opraktisk och för strandägarna oskäligen betungande. Märkena komma att skruvas sönder av isen. Vid öppet vatten kunna de vidare förväxlas med märken för sjöfarten. Och de mycket tunga ankare och kättingar m. m., som måste användas, kunna bliva en fara för notvarpen, om de tappas i desamma. Skall en utmärkning på förslaget sätt likväl nödvändigt framtvingas, bör den rättvisligen ske på statens bekostnad. Det finnes ingen rimlig grund, varför strandägarna först skola frantagas en del av sitt fiske och sedan åläggas ytterligare bördor för att bevara vad som lämnas dem övrigt.

De sakkunniga hava vidare till skydd för notfisket föreslagit vissa bestämmelser om sättande av skötar. Sådana skulle ej få utsättas i en sammanhängande sträcka av större längd än 450 meter eller med mindre avstånd mellan

skilda garnsträckor än 200 meter, ej heller närmare notvarp, som för tillfället användes, än 300 meter. Dessa bestämmelser äro icke tillräckliga för att skydda strandägarnas notfiske. Inloppen till tämligen stora inomskärsvatten, å vilka ett betydande strömmingsfiske bedrivs, äro ofta trånga. Härtill kommer att strömmingen endast går in i de djupaste lederna. Trots de givna inskränkningarna för skötars sättande läser det icke bliva svårt att i betydande grad hindra strömmingens invandring och alltså ödelägga allt det innanför varande fisket. Genom anlitage av olika tunga sänken kunna skötarna sättas på olika djup. På detta sätt kunna skötarna bilda liksom en vägg från botten till ytan. Trots föreskriften om vissa luckor mellan skilda garnsträckor kan en ny sådan »vägg» sättas framför luckan o. s. v., så att ett för fisken praktiskt taget ogenomträngligt hinder uppstår. Systemet har av skötfiskare på sina håll tillämpats till stort men för notfisket. En vinter slog sålunda notfisket i Bråviken fel, mindre av brist på strömming än på en sådan skötsättning i norra inloppet till viken. Anmärkas bör även, att de i lagen givna inskränkningarna gälla endast mellan skötfiskarna och just den strandägare på vars vatten skötarna sättas. De äro alltså ej givna till förmån för andra strandägare, som dock ofta hava lika stora intressen som fiskevattensägaren. För närvarande, då endast strandägarna utnyttja fiskevattnen, föreligger ringa risk för sådant obehörigt förfarande, som här avhandlas. Då bestämmelserna om garns sättande endast äro givna till förmån för den strandägare, i vars vatten de sättas, följer att annan strandägare ej kan beivra överträdelse. Det måste även betraktas som tveksamt, om överträdelse är underkastad ansvar med den formulering 24 kap. 14 § strafflagen äger. Det måste slutligen tagas i betraktande, att det i praktiken är hart när omöjligt att kontrollera skötsättningarna och skaffa bevis för överträdelser. Landsfiskalerna stå ej omedelbart till förfogande ens då grova brott äro begångna än mindre för att mörka vinternätter ligga ute å sjön och kontrollera, huru skötar sättas. Praktiskt bliva de notfiskande strandägarna alltså helt beroende av skötfiskarna. Vi anse därför att nu avhandlade bestämmelser, om lagändring över huvud skall komma till stånd, under alla förhållanden måste omarbetas, så att nu påvisade missförhållanden kunna förebyggas. De föreslagna bestämmelserna äro i allo otillräckliga.

Det är vanskligt att utan närmare utredning uttala sig om innebörden i ekonomiskt avseende av de nu framlagda lagförslagen. Vi hade för vår del väntat, att särskilt denna fråga i den nu verkställda utredningen skulle tagits under behandling. Så har emellertid icke skett, vilket måste anses synnerligen beklagligt. Att saken för strandägarnas del kan få vittgående ekonomiska följder läser emellertid icke av någon kunna förnekas. Fisket har sedan äldsta tider tagits i betraktande vid beskattningen av de fastigheter, som hava vattenrätt i saltsjön. Detta framgår bl. a. av de skattläggningshandlingar, som finnas anmärkta i Dufwas utredning. Nuvarande taxeringsvärden äro i stor utsträckning baserade på den fiskerätt, som tillkommer fastigheterna. En inskränkning i fiskerätten måste med nödvändighet medföra sänkning av dessa värden. Att märka är även att fastigheterna gått i handel och betalats med värden, i vilka fiskerätten inberäknats. För många smärre fastigheter särskilt inom Jonsbergs, S:t Annæ och Gryts socknar utgör fisket den enda av betydelse varande förvärvskällan. Särskilt för dessa mindre fastighetsägare ute i havsbandet, vilka nu föra ett hårt och slitsamt liv för sin nödtorftiga bärgning, kan ett frigivande av fisket få katastrofala följder. Även de större egendomar, som nu äga ett rikt givande vinternotfiske, kunna lida stort avbräck. För ett stort antal av dessa egendomar utgör strömmingsfisket en inkomstkälla fullt jämställd med eller överträffande jordbruket. Är med rikt givande fiske kunna inkomsterna för de större egendomarna gå upp till 50 å

100 000 kronor. Även för relativt små fastigheter kan det röra sig om ganska avsevärda belopp. Å andra sidan ha vid dessa fastigheter stora kapital lagts ned just i själva fiskerirörelsen. Redan själva noten med tillhörande anordningar representera betydande värden. Vidare hava byggnader uppförts och kostnader nedlagts för att bereda notfolket logis m. fl. dylika utlägg. Skulle dessa kapitalutlägg helt eller delvis onyttiggöras, komme betydande förluster att tillskyndas fastighetsägarna.

En omständighet, som helt synes hava blivit förbisedd, är de ytterst vanliga fiskevattensarrendena eller arrenden av fastighet med tillhörande fiskevatten. Arrendatorerna äro enligt kontrakten tillförsäkrade rätten att fiska i visst vatten. Nu inkräktas vattnen av främmande skötfiskare, som kunna ödelägga notfisket, lägga beslag på de förmånligaste skötsättningarna samt öppna konkurrens å fiskmarknaden. Ställningen för dessa arrendefiskare kan i många fall bliva synnerligen bekymmersam och rättsförhållandet mellan dem och arrendeupplåtarna i rättsligt avseende oklart. Frågan bör ägnas närmare uppmärksamhet.

I särskilt lagförslag ha framlagts vissa bestämmelser om ersättning för mistat skötfiske. I kommentaren till dessa förklara de sakkunniga, att de tydligen icke kunna medföra några mera avsevärda kostnader för det allmänna. Detta torde ock vara en fullt riktig förmodan. Så som ersättningsbestämmelserna äro formulerade torde det vara tämligen säkert, att ingen strandägare kommer i åtnjutande av ersättning. Och likväl minskas förvärvsmöjligheterna samtidigt som strandägarna få dragas med de på grund av fisket förhöjda taxeringsvärdena å deras fastigheter. Om ej orättvisa skall vederfaras strandägarna, bliver det oundgängligen nödvändigt att ersättningsbestämmelserna helt omarbetas.

Under återopande av det ovan anförda få vi i underdånighet hemställa, att den verkställda utredningen samt framlagda förslag icke föranleda någon förändring i nu gällande bestämmelser om rätt till fiske inomskärs vid Smålands, Östergötlands och Södermanlands kuster. Skulle Eders Kungl. Maj:t likväl på grund av vad i saken förekommit finna ändrade bestämmelser nödiga, hemställa vi emellertid att Eders Kungl. Maj:t, innan proposition avlåtes till riksdagen, täcktes förordna om förnyad undersökning, genom vilken särskilt utredas de ekonomiska följderna av en inskränkning i strandägarnas fiskerätt samt att, därest en sådan utredning kommer till stånd, här ovan av oss anförda synpunkter måtte vinna beaktande. En sådan utredning torde lämpligen böra under respektive länsstyrelsens överinseende anförtros åt särskilda, med de lokala ortsförhållandena väl kunniga personer. Den väckta frågan är av största vikt för hela kustbefolkningen, och vi våga därför hoppas, att intet kommer att underlåtas, som är ägnat att undanröja den oro och de allvarliga betänkligheter, som förslaget bland större delen av befolkningen uppväckt. Vi vilja i detta sammanhang fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på att utredningen till skärskådande framlagts under en årstid, då det varit ytterst ringa möjligheter för befolkningen i gemen att taga del av densamma. På grund av naturhinder är den i skärgården boende befolkningen under december månad, innan vattnet frusit till, ofta avskuren från förbindelse med fastlandet. Så har varit förhållandet under december 1931. Utredningen har hållits tillgänglig hos vederbörande landsfiskaler, och största delen av kustbefolkningen har haft lång väg (omkring 5 mil) till den ort, där utredningen legat för granskning tillgänglig. Därest proposition avlåtes till riksdagen och lagändring på grund av densamma beslutes, kommer alltså den nya lagstiftningen till befolkningens kännedom först sedan hela frågan blivit av statsmakterna avgjord. Vi våga hysa den uppfattningen, att det varken är nödigt eller lämpligt att i kustbefolkningens liv och rättigheter så djupt ingripande

förändringar alltför brådstörtat genomföras. S:t Anna m. fl. socknar i december 1931.

Underdånigst

Tunabergs Trävaruaktiebolag:

Olof Danielsson.

Knut Andersson, Mögö Näfveqvarn.
 Johan Fredrick Österberg, St:a Uttervik Koppartorp.
 Jacob Wahren, Lönö, Östra Husby.
 Axel Andersson, samfiskare, Lönö, Östra Husby.
 Karl Ture Öhman, arrendator av Nävekvarns Bruks fiskvatten.
 Axel Ludvig Karlsson, arrendator av Mauritzbergs fiskvatten i Östra Husby.
 Helmer A:son Sjöberg, ägare av Mauritzberg, Östra Husby, gen. J. Wahren enl. fullmakt.
 Gösta Pauli, ägare av Jonsbergs säteri, gen. Jacob Wahren enl. fullmakt.
 Bernh. Svensson, ägare av Tjockisholm, Jonsberg gen. Wald. Odenrick enl. prokurafullmakt.
 Gösta Linderholm, fiskare, Kungshäll, Kvarsebo.
 Knut Linderholm, fiskare, Kungshäll, Kvarsebo.
 Hulda Andersson, ägare av fiskevattenet till Stensö, Ö. Husby.
 Allan Anderson, ägare av fiskevattenet till Stensö, Ö. Husby.
 Lennart Anderson, ägare av fiskevattenet till Stensö, Ö. Husby.
 Gunnar Andersson, ägare av fiskevattenet till Stensö, Ö. Husby.
 Sven Ordell, ägare av Färjestadens egendom Ö. Husby.
 G. Beckman, ägare av Bjursunds säteri, Loftahammars socken Kalmar län.
 C. Holmgren, fiskevattensägare.
 G. Leuhusen, baron, delägare i not.
 Otto Taube v. Block, fiskevattensägare, delägare i flera notar, Broxvik.
 Gunilla Eriksson, arrendator av Björnö fiskevatten.
 Gunnar Karlsson, arrendator av Broxviks fiskevatten.
 Aug. Nilsson, delägare i 2 notar (strömmingsnotar).
 A. G. Andersson, delägare i strömmingsnot och fiskevatten.

Aktiebolaget Näfveqvarns Bruk:

Th. Lundén.

G. E. Johansson, delägare i not (strömmingsnot).
 O. E. Gustafsson, delägare i (strömmingsnot).
 K. A. Eriksson, delägare i strömmingsnot och fiskevatten.
 F. S. Ericksson, fiskare.
 Otto Johansson, och
 H. Wahlström arrendatorer vid Isö Broxvik.
 K. A. Westerdahls stärbhus, ägare av $\frac{1}{8}$ mt. Gränsö.
 Axel Bergström, hemmansägare, Lindöja, ägare av flera strömmingsnotar.
 Gustaf Bergström, hemmansägare, Lindöja, strömmingsnotägare.
 August Lindström, hemmansägare, Gränsö, ägare av strömmingsnot.
 Gustaf Andersson, hemmansägare, Arkö, ägare av strömmingsnot.
 Victor Ohlsson, hemmansägare, Arkö, delägare i strömmingsnot.
 H. och A. Grentzelius, Arkö, delägare i strömmingsnot.
 Aug. Anderson, arrendator, Arkö, delägare i strömmingsnot.
 Augusta Herrström, Arkö, delägare i fiske.
 Ada Herrström, Arkö, delägare i fiske.
 G. Stenbäck, Arkö, delägare i fiske.
 Gustaf Westerberg, Arkö, hemmansägare.
 C. A. Reuterskiöld, Gottenvik.
 Axel Sandell, Aspöja.
 Otto Aspling, Aspöja.
 Hjalmar Carlsson, Aspöja.
 Anders Asplund, Aspöja.
 M. W. Asplund, Aspöja.
 N. Byhlin, Aspöja.
 John Skärlund, Aspöja.
 H. Aronsson, Aspöja.
 Th. Skärlund, Aspöja.
 Axel Skärlund, Aspöja.
 H. Forsman, Aspöja.
 Albert Tolin, Aspöja.
 J. Hemmingson, Aspöja.
 Axel Hemmingson, Aspöja.

- Karl Sandell, Aspöja.
 Herbert Karlsson, Aspöja.
 A. F. Hemmingsson, Aspöja.
 Algot Söderholm, Aspöja.
 S. Joh. Söderholm, Aspöja.
 G. Spens, Ängelholm pr Börrum.
 Axel Larson, Ramsdal, S:t Anna.
 P. A. Torlamb, Ramsdal, S:t Anna.
 P. G. Andersson, Korsnäs Börrum.
 David Magnusson, Strand Börrum.
 A. F. Andersson, Hagsätter Börrum.
 Gustaf Eriksson, Lövhagen Gryt.
 Gustaf Karlsson, Röllbäcken, Börrum.
 J. A. Svensson, Högtorpet, Börrum.
 Martin Friberg, Örntorpet, Börrum.
 Carl Carlsson, Kejsarnäs, Börrum.
 E. Vasteson, Dal, Andö.
 E. Andersson, Ängelholm, Börrum.
 Walter Gustafsson, Lilla Näset, Börrum.
 Hugo Olovsson, Idö, Andö.
 Gustav Flygare, Fredriksnäs, Gryt.
 Oscar Anderson, Håskö, Gryt.
 Henning Andersson, Målsna, Gryt.
 G. Gustafsson, L:a Älö, Gryt.
 Karl Jansson, Kvarntorp, Gryt.
 Walfrid Magnusson, Stadshammar, Gryt.
 Arvid Malmberg, Äbäcksnäs, Gryt.
 Linus Axberg, Breviksnäs, Gryt.
 A. W. Langström, L:a Syltvik, Gryt.
 David Langström, L:a Syltvik, Gryt.
 Fritz Hallgren, Stora Älö, Gryt.
 Helge Hallgren, St. Älö, Gryt.
 A. Westman, St. Älö, Gryt.
 G. Magnusson, St. Älö, Gryt.
 Ragnar Andersson, Emtö, Gryt.
 Bror Svensson, Lövvik, Gryt.
 M. P. Åströms stärbhus, Lövvik, Gryt.
 O. T. H. Kjellberg, Bondekrok, Gryt.
 Ax. Johnsson, Kråkmarö, Gryt.
 Elis Söderqvist, Kråkmarö, Gryt.
 J. A. Johnson, Kråkmarö, Gryt.
 Ferdinand Olsson, Getterö, Andö.
 Erik Nilsson, Fredriksnäs, Gryt.
 Aug. Eriksson, Strömmen, Gryt.
 Viola Danielsson, Kärrholm, Rönö.
 Gustaf Rosenqvist, Manheim, Dagsbergs socken.
 Edvin Wahlström, Slättö Andö.
 Karl Käcker, Slättö Andö.
 Aron Svensson, Finnö Andö.
 Arvid Andersson, Finnö Andö.
 Helge Bengtson, Svensborg Andö.
- Albert Johansson Slättö Andö.
 Alb. Jansson, Hindö S:t Anna.
 Folke A. Jansson, Hindö S:t Anna.
 Louise Stenbock f. Mörner, Herrborum.
 Söderköping.
 Fridolf Andersson, St. Rimö, S:t Anna.
 Vallentin Mattsson, Espholm S:t Anna.
 John Magnusson, St. Rimö.
 C. A. Wastesson, Espholm S:t Anna.
 U. Södling, Espholm S:t Anna.
 Karl Bengtsson, Svensborg Andö.
 Edvin Eriksson, Wrångö S:t Anna.
 A. F. Svensson, Wrångö S:t Anna.
 A. I. Pettersson, Herrborum, S:t Anna.
 F. Andersson, Slättö Andö.
 F. Boqvist, Sundö.
 Elof Gustavsson, Blindvik S:t Anna.
 Algot Pettersson, Gråtebo S:t Anna.
 Albin Nilsson, Benningevassa, S:t Anna.
 Klas Pettersson, Slättö Andö.
 Helfrida Holstensson, Finnö Andö.
 Helga Magnusson, Idö Gryt.
 Holsten Magnusson, Finnö Andö.
 H. Pettersson, Sundö.
 Erik Karlsson, Kallsö, Gryt.
 Ludvig Eklund, Svenmanö S:t Anna.
 Harry Johansson, Skaftö Andö.
 Wilhelm Södling, Marö-S:t Anna.
 John Asplund, Lagnö Sankt Anna.
 N. G. Nilsson, Lagnö, Sankt Anna.
 Waldemar Eklund, Gränsö S:t Anna.
 Augusta Eklund, Gränsö Sankt Anna.
 C. J. Carlsson, Märsängen, S:t Anna.
 C. A. Carlsson, Besbo Sankt Anna.
 Algot Pettersson, Uvmarö S:t Anna.
 Ejnar Andersson, Gränsö S:t Anna.
 Axel Granbäck, Gränsö S:t Anna.
 Albert Wastesson, Lagnö S:t Anna.
 Hugo Pettersson, Gränsö S:t Anna.
 Axel Pettersson, Gränsö, S:t Anna.
 Hilding Södling, Marö, Sankt Anna.
 Simon Pettersson, Gränsö S:t Anna.
 S. P. Nilsson, Uvmarö, S:t Anna.
 W. Sjögren, Uvmarö, S:t Anna.
 C. F. Sunn, S:t Anna.
 Wiktör Olsson, S:t Anna.
 C. A. Sundgren, Nedre Lagnö S:t Anna.
 P. A. Dahlberg, Gränsö, Sankt Anna.
 Emil Langström, Lagnö, S:t Anna.
 Karl Pettersson, Holma S:t Anna.
 Gustaf Sunman, Sanda, S:t Anna.

- Gustaf A. Johansson, Uvmarö S:t Anna.
 Carl Kjellgren, Korsholma Andö.
 Josef Andersson, Finnkroken Andö.
 Werner Andersson, Trännö, Söderköping.
 Carl Eklöf, Trännö, Söderköping.
 Helge Andersson, Trännö, Söderköping.
 Gunnar Svensson, Trännö, Söderköping.
 August Svensson, Trännö, Söderköping.
 Anders Andersson, Trännö, Söderköping.
 Adolf Andersson, Trännö, Söderköping.
 G. F. Andersson, Trännö, Söderköping.
 Werner Andersson, Ö. Bottna, Söderköping.
 A. Wigren, Aventorp, Söderköping.
 J. L. Karlsson, Kindtorp, Söderköping.
 Bror Andersson, Stora Ulvebo.
 Eric Nilsson, Bottna Söderköping.
 Jonas Nilsson, Bottna Söderköping.
 Axel Karlsson, Bottna Söderköping.
 O. R. Månson, Bottna Söderköping.
 Axel Nilsson, Bottna Söderköping.
 A. T. Magnussons stärbhus, gm. H. Magnusson, Idö, Gryt.
 Rob. Lewander, Ulvmarö S:t Anna.
 Erik Karlsson, Kattedal, Tryserum.
 Oskar Carlsson, Kattedal, Tryserum.
 Gustaf Janse, Kvädö, Gloo och Liknevarp.
 Uno Magnusson, Lilla Vik, Gloo.
 Carl Eriksson, Slätvik, Långådna.
 Allan Eriksson, Slätvik, Långådna.
 Rudolf Petersson, Fintorp, Tryserum.
 C. J. Pettersson, Bankeböta Tryserum.
 Helge Lybeck, Fogelvik, Valdemarsvik.
 Oskar Johansson, Betesdalen Långådna.
 Axel Dahlgren, Bäckaskog, Långådna.
 Märta Lybeck, Åsvik, Kråkvik, Brevik.
 Hj. Hallinder, Windö, Skeppsgården.
 K. A. Gustafsson, Vindö och Järnemåla, Skeppsgården.
 K. G. Gustafsson, Eds säteri, Västra Ed.
 Harald Hjalmanson, Tindared, Eds bruk.
 Göran Pettersson, Tindared, Arnäs Eds bruk.
 Helge Andersson, Hjulby Lofta.
 Hedin, Ottinge och $\frac{1}{6}$ mantal Hjulby, Lofta.
 Henning Andersson, Gökstad, Lofta.
 Hjalmar Nilsson, Hasselby, Lofta.
 John A. Sundberg, Egenäs, Lofta.
 Gustaf Wiström, Gundleudd, Lofta.
 Sköld Svensson, Kalsäng, Lofta.
 Sven Johansson, Åkerholm, Lofta.
 Nils Johansson, Ekeby, Lofta.
 För Uniö egendom Alb. Nordström gn ?
 C. V. Carlsson, Aleglo, Loftahammar.
 Matts Stenhammar, Aleglo, Loftahammar.
 Carl Gustafsson, Aleglo, Loftahammar.
 Hugo Johansson, Aleglo, Loftahammar.
 Hilma Johansson, Aleglo, Loftahammar.
 Eskil Johansson, Aleglo, Loftahammar.
 Melker Nelsson, Aleglo, Loftahammar.
 Ernst Anderson, Aleglo, Loftahammar.
 Gunnar Forssman, Aleglo, Loftahammar.
 Erik Jonasson, Aleglo, Loftahammar.
 Sven Niklasson, Aleglo, Loftahammar.
 Oskar Johansson, Askerum.
 Johan Larsson, Bågvik.
 Algot Larsson, Bågvik.
 Ture Johansson, Bågvik.
 Hjalmar Krats, Bågvik.
 Ture Johansson, Bågvik.
 Sköld Simonsson, Bågvik.
 A. Bengtsson, Bågvik.
 Georg Karlsson, Björkö.
 Gustaf Jacobson, Björkö.
 Tor Axelsson, Björkö.
 C. J. Larsson ?, Byvik.
 Ettungsson ?, Bjursund.
 David Andersson, Byvik.
 Gust. Söderlund, Bredvassa.
 Folke Björkén, Grundemar.
 Oscar Björkén, Grundemar.
 Algot Johansson, Grundemar.
 Erik Carlsson, Kårö.
 Matilda Andersson, Kårö.
 Ernst Andersson, Kårö.
 William Pettersson, Kårö.
 Joel Karlsson, Hula.
 Josef Klasson, Hulöhamn.
 Hjalmar Karlsson, Hulöhamn.
 Ernst Karlsson, Hulöhamn.
 Lars August Johansson, Hulöhamn.
 Henning Svanson, Hulöhamn.
 S. Fransén, Grindö.

- David Andersson, Hultö.
 Otto Johansson, Hultö.
 Albert Petersson, Hallmare.
 A. J. Larsson, Hallmare.
 K. P. V. Karlsson, Hallmare.
 J. H. Pettersson, Hallmare.
 Martin Pettersson, Hallmare.
 Wilhelm Andersson, Lerglo.
 Thure Aronsson, Rossdal, Loftahammar.
 John Pettersson, Rossdal, Loftahammar.
 Johan Mattsson, Rossdal, Loftahammar.
 A. P. Johansson, Rossdal, Loftahammar.
 Fritz Johansson, Rossdal, Loftahammar.
 Gusten Wilhelmsson, Rågö, Loftahammar.
 Henrik Jansson, Rågö, Loftahammar.
 Josef Karlsson, Udda, Loftahammar.
 S. W. Stenberg, Stadsholmen, Loftahammar.
 Albert Enge, Sandbyhov, Loftahammar.
 Harald Anderson, Landtb, Östra Ed.
 Arvid Andersson, Landtb, Östra Ed.
 C. G. Gustavsson, Landtb, Östra Ed.
 J. O. Andersson, Landtb, Östra Ed.
 Anton Gustavsson, Landtb, Östra Ed.
 Hjalmar Johansson, Landtb, Östra Ed.
 C. J. Aman, Landtb, Östra Ed.
 John Johansson, Landtb, Östra Ed.
 Hugo Carlsson, Landtb, Östra Ed.
 Alf Andersson, Landtb, Östra Ed.
 August Carlsson, Landtb, Östra Ed.
 Adolf Andersson, Weländebo, Östra Ed.
 Henning Karlsson, Averum, Östra Ed.
 Hjalmar Jonsson, Averum, Östra Ed.
 Bernhard Karlsson, Averum, Östra Ed.
 R. Björkman, Blankaholm, Solstad, Bjulebo.
 J. E. Edlund, Ekö, Värskär, Västervik.
 Georg Fleetwod, Gläntsjö, Västerö.
 C. J. Berg, Skanvik.
 B. Svensson, Gräntzudde.
 F. B. Renhorn, Grantorpet.
 Esse Thorell, Äldenbäck pr Västervik.
 Emil Andersson, Yttertveta.
 C. Teurnell, Samsvik och Bergebo.
 Edvard Johansson, Stora Hortingerum.
 T. Berglund, Helgerum å Rumna.
 Joh. Thunblad, Dagsbo, Verkeback.
 A. E. Wiström, Öro, Skaftet.
 A. F. Kihl, Norra Malmö.
 Harry Jansson, Jutskär, Loftahammar.
 E. W. Petterson, Glada, Loftahammar.
 John G. Engström, Hultö, Västrum.
 Nils Andersson, Långö, Västrum.
 Hans Andersson, Händelö, Västrum.
 Isak Löfström ?, Händelö, Västrum.
 A. M. Nilsson, Händelö, Västrum.
 Artur Johansson, Händelö, Västrum.
 O. Bengtsson, Händelö, Västrum.
 C. J. Nilsson, Händelö, Västrum.
 W. J. Larsson, Händelö, Västrum.
 K. J. Jönsson, Händelö, Västrum.
 C. E. Klasson, Jutskär, Loftahammar.
 Anton Karlsson, Händelö, Västrum.
 K. J. Andersson, Händelö, Västrum.
 Erland Jönsson, Händelö, Västrum.
 Jöns Nilsson, Händelö, Västrum.
 Emil Johansson, Händelö, Västrum.
 Ernst Johansson, Händelö, Västrum.
 Maurits Johansson, Händelö, Västrum.
 Augusta Johansson, Händelö, Västrum.
 Gotthard Bengtson, Händelö, Västrum.
 Erik Karlsson, Händelö, Västrum.
 Carl Nilsson, Hasselö, Västervik (enl. fullmakt).
 Johan Nilsson, Hasselö, Västervik.
 A. J. Lagerberg, Hasselö, Västervik.
 Josef Hultgren, Hasselö, Västervik.
 Hjalmar Nilsson, Hasselö, Västervik.
 A. Johansson, Repvassa, Solstadström.
 A. Svensson, Arnö, Tryserum.
 J. A. Svensson, Fisketorpet, Gloo.
 Hjalmar Edberg, St. Kalfö, Skeppsgården.
 Helge Karlström, Armö, Djurglo, Valdemarsvik.

Bil. 2.

Såsom ett tillägg ville vi söka framhålla några av de synpunkter som äro rådande i den yttre skärgården.

I yttre skärgården är varje strandägare också fiskare och har fisket här sedan urminnes tid idkats av strandägaren och hans folk. Det var först under krigstiden som en del personer från fastlandet började idka strömmingsfiske och har vi skärgårdsbor aldrig tillåtit något strömmingsfiske på vårat vatten. Som våra fiskevatten äro mycket små så behöva vi dem för eget bruk, men om ifrågasatta lagförslaget skulle gå igenom så komme vi att bliva mycket lidande av det.

Då vi nämligen driver ålfiske vid varje skär ända ut till havet och detta fiske pågår under månaderna juni, juli, augusti, september och oktober, och skulle då allmänheten hava rätt att vistas bland holmar och skär under dessa månader så kan det befaras att vi ej får hava våra ålhåmmor i fred, och vi sålunda berövades vår rätt; och då ålfisket kräver en mycket dyrbar redskap och mycket arbete, och det är vår viktigaste inkomstkälla så äro vi mycket betänkliga om förslaget.

Sammalunda angående sjöfågeln, i synnerhet Ejdern, vilken kommer till våra skär för att häcka, under april och maj månader och är det då fullt av fiskebåtar bland skären så stannar den ej utan begiver sig till andra kuster och då berövas våra skär något av sin natur och vi ett välbehöfligt tillskott till vår försörjning.

Då vi skärgårdsbor nu leva under svårt ekonomiskt betryck, och någon utkomstmöjlighet för det uppväxande släktet på andra områden äro mycket små, få vi vördsamt anhålla att inga åtgärder måtte vidtagas som i ännu högre grad skulle försvåra våra levnadsförhållanden.

Vi anse det också mindre välbetänkt att stifta en lag som skulle gynna de tillfällesvis fiskande på skärgårdsbornas, de egentliga fiskarens bekostnad.

Aspöja Arkösund i December 1931.

Å samtliga klagoskriften undertecknades vägnar.

Axel Sandell.

Bilaga 3.

Avskrift.

KUNGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAVANDE

I

ÖSTERGÖTLANDS LÄN.

LANDSKANSLIET.

Till KONUNGEN.

I nådig remiss av den 28 maj 1925 har det blivit Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande anbefallt att, efter hörande av länets landsting och hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt sedan vederbörande rättsägare genom tillkännagivande i länskungörelserna lämnats tillfälle att yttra sig, avgiva utlåtande över en inom Kammarkollegium utarbetad utredning rörande fiskerättsförhållandena vid rikets kuster samt vissa av utredningen föranledda förslag till ändringar i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske.

Till åtlydnad härav får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande överlämna yttranden i ämnet från landstinget och hushållningssällskapets förvaltningsutskott ävensom ett i protokollsform avfattat utlåtande över förslaget från fiskerättsägare i länet, vid vilket sistberörda utlåtande jämväl fogats avskrift av ett av fiskeriintendenten i distriktet på begäran av Lantbruksstyrelsen meddelat yttrande i ärendet. Några andra yttranden i detta ämne hava, oaktat genom utfärdad länskungörelse tillfälle till yttranden över förslaget lämnats, icke kommit länsstyrelsen till handa.

För egen del får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande i ärendet underdånigst anföra följande.

Den viktigaste av de föreslagna lagändringarna är otvivelaktigt den, som avser att beträffande saltsjöfisket utsträcka nu gällande rättsregler rörande utomskärsfisket att omfatta även fisket inomskärs. Genom det utarbetade lagförslaget i denna del berövas strandägarna utan något som helst vederlag en fiskerätt, som de i fullkomlig överensstämmelse med gällande lagstiftning sedan bortåt två sekel tillbaka varit berättigade utöva. Att ett mot vanliga rättsregler i fråga om helgden av bestående rättigheter så stridande lagförslag överhuvud taget kunnat framställas, torde vinna sin förklaring av förhållandena inom vissa andra län, där till skydd för fiskeribefolkningens berättigade intressen kraftiga hjälpmedel till äventyrs kunna vara på sin plats. Den i ämnet igångsatta utredningen avsåg till att börja med icke Östergötlands län, och anledningen till att utredningen sedermera kommit att omfatta även detta län torde vara den i utredningen omförmälta framställningen från vissa fiskare m. fl. inom Kvarsebo socken, vilken framställning avsåg vidtagande av åtgärder för tillförsäkrande åt sökandena av rätt att utöva deras gamla näringsfång med skötfiske i Bråviken. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande, som ingalunda ställde sig avvisande till denna framställning, men som ansåg, att sökandenas ifrågavarande rätt icke kunde på ett fullt bindande sätt konstateras annorledes än genom rättegång, föreslog i skrivelse av den 12 mars 1920, att statsverket i någon form skulle lämna sitt bidrag till utförandet av en dylik rättegång. Emellertid ansågs en utomrättslig undersökning mera lämplig, sanno-

likt i främsta rummet av det skälet, att en dylik undersökning redan igångsatts beträffande andra delar av riket. Resultatet av denna utredning föreligger nu, och det läser knappast kunna påstås, att fiskarens rätt till ifrågasatt skötfiske genom densamma blivit ådagalagd. Det torde väl icke vara sannolikt, att en ytterligare utredning skulle giva ett annat resultat. Då fiskarena sålunda för utövande av sitt skötfiske icke torde med framgång kunna stödja sig på nu bestående rättigheter återstår den frågan, huruvida för tillgodoseende av dessa fiskares eller med dem likställda näringsidkares intressen verkligen kräves en även för detta län gällande ny lagstiftning av den enligt länsstyrelsens uppfattning mycket betänkliga och med avseende å sina konsekvenser på andra lagstiftningsområden ytterst farliga art, som i förslaget åsyftas. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande håller för sin del bestämt före, att så icke är förhållandet. Om verkligen fisket för Kvarsebobefolkningen i fråga är ett sådant livsvillkor, som i framställningen göres gällande, och om från strandägarnas sida ett oersonligt motstånd mot detta fiske reses, läser andra åtgärder böra tagas under överbäggande, innan strandägarnas fiskerätt utan vidare reduceras på det i förslaget angivna sätt. Ur rent principiell synpunkt torde det möta mindre betänkligheter att under vissa förutsättningar och efter prövning i varje särskilt fall tillerkänna yrkesfiskare rätt till tvångsarrende av fiskevatten, som för utövande av deras näring äro oundgängligen nödvändiga. Analogier till en dylik lagstiftning torde kunna hämtas bland annat ur den s. k. ensittarelagen. För att än ytterligare bispringa fiskarena torde i fall, då särskilt behov därav föreligger, statsbidrag till fiskearrendet kunna ställas i utsikt. Längre synes man emellertid under inga förhållanden böra gå.

Det torde vara uppenbart, att, om en lagstiftning av den i förslaget, såvitt nu är fråga, angivna art skall genomföras och således ett synnerligen vittomfattande och, efter vad utredningen i detta län giver vid handen, i ekonomiskt hänseende mycket betydelsefullt ingrepp i strandägarnas rättigheter göras, detta dock icke bör ske utan att osedvanligt kraftiga skäl tala för en lagstiftning i sådan riktning. Dylika skäl föreligga icke för Östergötlands län. Tvärtom synes fiskeriintendentens yttrande i ärendet giva vid handen, att icke ens för fiskarena själva lagstiftningen skulle vara uteslutande förmånlig och att densamma för fiskerinäringen såsom sådan skulle bliva rent av fördärvbringande. Under sådana förhållanden tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande bestämt avstyrka genomförandet av det föreliggande lagförslaget i denna del inom Östergötlands län, och är Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande även av den uppfattningen, att förslaget ej heller inom övriga län bör vinna tillämpning, utan att befintliga missförhållanden på detta område böra avhjälpas genom medel, som äro av mindre genomgripande beskaffenhet och bättre stå i överensstämmelse med den likväl ganska allmänt erkända principen att på laglig grund bestående rättigheter böra av statsmakterna i möjligaste mån respekteras.

Beträffande lagförslaget i övrigt torde Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande kunna fatta sig mera kort. Det synes Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande lämpligt, att begreppet »fast fiskredskap» tydligt definieras och att en omredigering av § 1 i lagen om fiske för detta ändamål vidtages; emellertid synes, på sätt förvaltningsutskottet och fiskeriintendenten framhållit, förhållandena inom Östergötlands län påkalla sådan formulering av förslaget i denna del, att därav tydligt framgår, att ryssjor och därmed jämförlig fiskredskap skola hänföras till fast redskap.

Den föreslagna omformuleringen av § 3 läser beröra Östergötlands län endast i vad avser mom. d och i denna del allenast innefatta en nödvändig konsekvens av den ifrågasatta, av Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande avstyrkta ändringen i bestämmelserna om strandägarnes fiskerätt. Under så-

dana förhållanden saknar Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande anledning förorda någon ändring av § 3 mom. d i oftaberörda lag.

Beträffande det föreslagna uteslutandet av § 4 i fiskelagen anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande böra instämma i vad förvaltningsutskottet i detta hänseende anfört, dock att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande icke är beredd intaga någon bestämd ståndpunkt beträffande det djup, som i lagstadgandet bör angivas såsom förutsättning för fiskets bedrivande.

Underdånigst:

ERIC TROLLE.

V. E. von der Lancken.
